

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Факультет дошкільної та початкової освіти
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти**

**Методичні рекомендації
з підготовки та складання
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ**

Атестація здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр»
зі спеціальності 012 Дошкільна освіта
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Денна, заочна форма навчання

Херсон - 2017

Методичні рекомендації з підготовки та складання комплексного кваліфікаційного іспиту для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 012 Дошкільна освіта денної та заочної форми навчання вищих навчальних закладів / За заг. ред. Петухової Л.Є., Цюпак І.М. – Херсон, 2017. – 93 с.

За загальною редакцією д.п.н., професора Петухової Л.Є., к.п.н. Цюпак І.М.

Укладачі: Б.М. Андрієвський, О.Е. Анісімова, Н.М. Борисенко, Н.А. Воропай, Т.М. Голінська, Н.В. Кабельникова, О.В. Казаннікова, О.Б. Полєвікова, Т.А. Швець, І.М. Цюпак.

Рецензент:

Зданевич Л.В. - професор, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Якименко С.І. - професор, доктор філософії в галузі освіти, завідувач кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Розглянуто на засіданні науково-методичної ради факультету дошкільної та початкової освіти

Протокол № 1 від 20 вересня 2017р.

Схвалено науково-методичною радою ХДУ

Протокол № 1 від 18 жовтня 2017р.

Рекомендовано до друку Вченою радою ХДУ

Протокол № 3 від 30 жовтня 2017р.

Зміст

Вступ	
Розділ 1. Пояснювальні записки та зразки орієнтовних відповідей.....	
I блок-модуль «Педагогіка і психологія вищої школи»	
Педагогіка вищої школи (д.п.н., проф. Б.М. Андрієвський)	
Психологія вищої школи (к.психол.н., доц. О.В. Казаннікова).....	
Актуальні проблеми дошкільної освіти (к.п.н., доц. І.М. Цюпак)	
Управління в системі дошкільної освіти (к.п.н., доц. О.Е. Анісімова).....	
II блок-модуль «Методики викладання дошкільної педагогіки та дитячої психології у ВНЗ».....	
Методика викладання дошкільної педагогіки у ВНЗ (к.п.н., доц. О.Е. Анісімова).....	
Методика викладання історії дошкільної педагогіки у ВНЗ (к.п.н., доц. Н.А.Воропай)..	
Методика навчання дитячої психології у ВНЗ (к.психол.н., доц. О.В. Казаннікова, к.психол.н., доц. О.М.Лось).....	
III блок-модуль «Методики викладання дисциплін дошкільної освіти у ВНЗ».....	
Методика викладання навчальної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика» у ВНЗ (к.п.н., доц. О.Б. Полєвікова)	
Методика викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень» у ВНЗ (к.п.н., ст.викл. Т.А. Швець)	
Методика викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання та валеологічної освіти» у ВНЗ (к.п.н., доц. О.Е. Анісімова).....	
Методика викладання навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей» у ВНЗ (к.п.н., доц. Т.М. Голінська)	
Методика викладання навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» у ВНЗ (к.п.н., доц. Н.М. Борисенко).....	
Спеціалізація «Англійська мова» Англійська мова з методикою навчання в дошкільних закладах (к.п.н., ст.викл. Т.А. Швець)	
Спеціалізація «Логопедія» Логопедія з історією логопедії (к.п.н., доц. Н.В. Кабельникова)	
Спеціалізація «Дитяча психологія» Дитяча практична психологія (к.психол.н., доц. О.В. Казаннікова)	
Розділ 2. Питання до комплексного кваліфікаційного іспиту	
I блок-модуль «Педагогіка і психологія вищої школи» (1.1.-1.50.).....	
II блок-модуль «Методики викладання дошкільної педагогіки та дитячої психології у ВНЗ» (2.1-2.50).....	
III блок-модуль «Методики викладання дисциплін дошкільної освіти у ВНЗ» (3.1-3.50)...	
Перелік питань для атестації за спеціалізаціями.....	
Спеціалізація «Англійська мова» (4.1-4.50).....	
Спеціалізація «Логопедія» (5.1-5.50).....	
Спеціалізація «Дитяча психологія» (6.1-6.50).....	

Вступ

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту з фахових дисциплін зі спеціальності 012 Дошкільна освіта ступеня вищої освіти «магістр» складена на основі навчальних програм дисциплін психолого-педагогічного спрямування, а саме: «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», «Актуальні проблеми дошкільної освіти», «Управління в системі дошкільної освіти», «Методика викладання дошкільної педагогіки у ВНЗ», «Методика викладання історії дошкільної педагогіки у ВНЗ», «Методика навчання дитячої психології у ВНЗ», Методика викладання навчальної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика» у ВНЗ, Методика викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень» у ВНЗ, Методика викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання та валеологічної освіти» у ВНЗ, Методика викладання навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей» у ВНЗ, Методика викладання навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» у ВНЗ.

Основна мета кваліфікаційного іспиту полягає у визначенні відповідності професійної підготовки випускників спеціальності 012 Дошкільна освіта до освітньої характеристики та кваліфікаційного стандарту, рівня їх готовності до самостійної педагогічної діяльності та якості засвоєння програм з вищезазначених курсів.

Державний екзамен враховує особливості професіограми дошкільного педагога як спеціаліста, у якого сформовані наступні професійні якості: висока моральність, духовна культура, кругозір, доброзичливість та співчуття, чуйність та терпимість, любов до дітей.

Викладач дошкільної педагогіки і психології повинен бути готовим до виконання основних професійних функцій: комунікативної, організаторської, діагностичної, прогностичної, виховної; до високопрофесійного виконання своєї праці на користь суспільству.

Випускники магістратури мають бути готові до:

- роботи асистента, викладача вищого навчального закладу;
- до проведення власної наукової роботи та до керівництва науково-дослідною роботою студентів, зокрема до написання ними курсових робіт;
- до організаційно-управлінської діяльності в дошкільних закладах та в різних ланках системи дошкільної освіти;
- навчали студентів відповідно потреб демократичного суспільства;

Під час складання іспиту випускники повинні показати рівень знань та умінь з курсів «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», «Актуальні проблеми дошкільної освіти», «Управління в системі дошкільної освіти», «Методика викладання дошкільної педагогіки у ВНЗ», «Методика викладання історії дошкільної педагогіки у ВНЗ», «Методика навчання дитячої психології у ВНЗ», Методика викладання навчальної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика» у ВНЗ, Методика викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень» у ВНЗ, Методика викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання та валеологічної освіти» у ВНЗ, Методика викладання навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей» у ВНЗ, Методика викладання навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» у ВНЗ. Зокрема, випускники магістратури повинні **знати**:

- основні питання розвитку вищої школи в Україні і за кордоном;
- сучасні методологічні підходи в педагогіці вищої школи, дидактичні проблеми та організацію цілісного виховного процесу у вищій школі;
- особливості викладання у вищій школі, особливості методики та наукової діяльності викладача;
- характеристику процесу розвитку: його передумови, умови виникнення на кожному етапі певних досягнень негативних проявів особистості;
- описовий матеріал, що стосується вікових особливостей дітей.

Випускники магістратури повинні **вміти**:

- аналізувати методи і форми вузівського навчання, обґрунтовувати їх вибір в конкретних ситуаціях;
- планувати і організовувати науково-дослідну роботу студентів,
- володіти методикою психолого-педагогічної діагностики професійної готовності випускника вищої школи для роботи за фахом;
- планувати вивчення курсів «Дошкільна педагогіка», «Дитяча психологія», Методики дошкільного виховання за відповідною типовою програмою для вузів;

- викладати різні теми даного предмета за допомогою адекватних форм і методів вузівської роботи;
- опанувати провідними видами роботи із студентами за змістом курсів «Дошкільна педагогіка», «Дитяча психологія», Методики дошкільного виховання;
- використовувати описовий матеріал, що стосується вікових особливостей дітей, настільки, наскільки він потрібен для розуміння процесу розвитку;
- виявляти провідну роль виховання і навчання в психічному розвитку дитини й аналізу того принципового значення, яке мають у цьому розвитку різні види діяльності;
- розробляти лекційні, семінарські та практичні курси;
- володіти методикою формування у студентів психолого-педагогічних понять вікової періодизації дітей;
- здійснювати контроль знань, набутих студентами, та забезпечувати належний методичний рівень організації самостійної роботи студентів;
- розробляти зміст знань, визначати методи, прийоми та форми організації роботи, що найбільш придатні для ефективного навчання та інтелектуального розвитку студентів, зорієнтованих на педагогічну діяльність;
- проводити дослідження, де суб'єктом його експериментальної роботи були б і дошкільники, й студенти вузів.

Державний екзамен складається з письмових відповідей на 4 питання екзаменаційного білету, що охоплюють сутність основних проблем і методів здійснення педагогічної діяльності у дошкільних навчальних закладах, а також навчального процесу у вищому навчальному закладі.

Письмові відповіді студентів на питання екзаменаційного білету повинні чітко віддзеркалювати знання та розуміння важливих завдань, що стосуються поліпшення якості навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку і студентською молоддю. Відповідь випускника магістратури на кваліфікаційному, екзамені повинна свідчити про розуміння завдань удосконалення дошкільної ланки освітньо-виховної системи в Україні, наявність високого професійно-педагогічного потенціалу особистості, розуміння свого призначення в суспільстві, поєднання фундаментальних знань з професійними вміннями і навичками, загальну культуру, виразність та культуру володіння державною мовою.

Здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» повинен показати ґрунтовні знання з дисциплін, що вивчаються у ВНЗ.

Екзамен є свідченням готовності магістрів до активної участі у створенні оновленої освіти України, пошуків найрезультативніших та найефективніших методів освітньої діяльності.

Програми екзаменів покликані вирішити такі завдання:

1. Комплексно перевірити якість засвоєння вищої педагогіки, особливостей навчання методик дошкільної освіти.
2. Виявити здібності наукового і педагогічного мислення, творчого підходу до розв'язування проблем вищої школи.
3. Перевірити рівень оволодіння магістрантами базовими знаннями з викладання дисциплін у ВНЗ.

Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

Компетенції соціально-особистісні: розуміння соціального значення своєї професії; розуміння та сприйняття етичних принципів і норм поведінки відносно інших людей і відносно природи; розуміння та прийняття правових норм і законів суспільства, необхідності їх дотримання для реалізації прав і свобод особистості; розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя; здатність навчатися та розвиватися впродовж усього життя, постійно працювати над своїми поглядами, цінностями; здатність до свідомого вибору шляхів та методів удосконалення своїх особистих і професійних якостей; здатність конструктивно ставитись до критики, самокритично оцінювати свій життєвий і професійний досвід; здатність до системного мислення у професійній сфері, креативність у вирішенні професійних завдань; знання та розуміння механізмів міжособистісних та ділових комунікацій у професійній сфері; наполегливість у досягненні мети та якісному виконанні функціоналу професійної діяльності; делікатність, толерантність, співчуття, професійний (педагогічний) оптимізм; відповідальність за результати діяльності.

Загальнонаукові компетенції: знання основ філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, в обсязі, необхідному для розуміння причинно-наслідкових зв'язків у розвитку особистості, суспільства й уміння їх використовувати у

професійній і соціальній діяльності; розуміння ролі наукових досліджень в житті суспільства, усвідомлення значення науково-дослідницької складової в педагогічній професії; знання з системних та природничих наук, необхідних для засвоєння фундаментальних професійних дисциплін; знання сучасних інформаційних технологій, навички їх використання; знання методів та технологій професійної діяльності, пошуку для цього значимої інформації; знання основ охорони праці в галузі, права інтелектуальної власності; професійні знання у галузі та уміння застосовувати їх у педагогічній діяльності; розуміння сутності, ролі та методологічних основ менеджменту.

Інструментальні компетенції: знатність до вільного володіння державною мовою (письмово та усно), культурою спілкування; здатність використовувати одну з іноземних мов у професійній діяльності; навички роботи у сфері інформаційно-комунікаційних технологій; навички дослідницької діяльності у вивченні особистості, педагогічних процесів, проблем і явищ; здатність до дослідницько експериментальної діяльності.

Загально-професійні компетенції: здатність виконувати типові завдання на первинних посадах управлінського, інноваційного, науково-дослідницького характеру шляхом оволодіння:

- професійними комунікативними навичками та вміннями, мовними засобами через створення специфічного простору – простору діалогу, що дає можливість передати свої думки, знання, висновки, розумно їх обґрунтувати для фахової та нефахової аудиторії;

- поглибленими фундаментальними спеціальними знаннями, що знаходяться в передовій області професійної сфери як у контексті навчання, так і професійної діяльності;

- комплексними спеціальними знаннями і розумінням, що забезпечують основу або можливість новизни у розвитку і використанні ідей у інноваційному та дослідницькому контексті;

- критичним розумінням основних питань, пов'язаних із знаннями в даній області навчання і професійної діяльності та на стику різних областей знань (психології, педагогіки, дошкільної педагогіки, валеології, медицини) і знаходяться у зоні професійної діяльності;

- здатністю подальшого навчання з високим рівнем автономності;

- практичним досвідом застосування фундаментальних спеціальних знань у вирішенні проблемних педагогічних і науково-дослідних завдань педагогічної сфери;

Здатність до вирішення складних спеціалізованих задач та практичних проблем у педагогічній сфері, що пов'язані із застосуванням відповідних підходів, теорій, методів, технологій педагогічної діяльності шляхом оволодіння:

- знаннями психології студентського віку й уміннями їх використовувати в навчально-виховному процесі навчального закладу

- конструктивними навичками для вирішення стратегічних проблем у педагогічній сфері;

- здатністю до розробки та реалізації комплексних, спеціальних та інноваційних стратегій розвитку дошкільної освіти;

- до розробки нових ідей або процедур та їх оцінювання за різними оцінювальними критеріями;

- уміннями здійснення дослідницької та інноваційної діяльності з метою розвитку нового знання і процедур, інтеграції набутих знань;

Здатність вирішувати комплексні проблеми у галузі професійної та наукової діяльності, що вимагають глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики через:

- розроблення та реалізацію проектів, у тому числі особистих досліджень, що ведуть до переосмислення наявного та створення нового цілісного знання та професійної практики і вирішення значущих проблем;

- узагальнення та публікування результатів досліджень у наукових виданнях;

- спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в галузі своєї наукової та професійної діяльності;

- ініціювання інноваційних комплексних проектів, лідерство та повну автономність при їх реалізації;

- публічний захист та презентація своїх наукових досліджень, концепцій.

Спеціалізовано-професійні компетенції: орієнтується в питаннях модернізації змісту дошкільної освіти України, володіє навичками виявлення, аналізу та прогнозування основних закономірностей, тенденцій, розвитку дошкільної освіти; уміє оцінювати історичні й сучасні процеси і проблеми в житті країни, проблеми і тенденції розвитку дошкільної освіти; аналізує нормативні акти, виявляє умови, необхідні для успішного вирішення завдань дошкільної

педагогіки, готує пропозиції щодо нормативної бази у галузі дошкільної освіти; розробляє методологію вивчення проблем дошкільної педагогіки, програму педагогічного дослідження, підбирає дослідницький інструментарій, інтерпретує і використовує дані, отримані у результаті дослідження; аналізує стандарти підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти в Україні і за кордоном, навчальні плани і програми закладів освіти, науково-методичну літературу, розробляє програми підготовки кадрів педагогічної діяльності; володіє комунікативною компетентністю викладача вищої школи; викладає дисципліни дошкільної педагогіки та психології у вищих навчальних закладах, організовує і проводить наукові, науково-методичні та навчальні семінари, конференції тощо; розробляє, апробує, адаптує і впроваджує програми, інноваційні технології педагогічної діяльності, форми і методи кадрової роботи; підготовлений до активної творчості, професійної діяльності, яка б сприяла розвитку дошкільної освіти, уміє самостійно здобувати нові знання, контролювати і корегувати зроблене; вільно володіє державною мовою, професійно використовує одну з іноземних мов; утверджує власним прикладом здоровий спосіб життя, професійно пропагує його переваги у дитячому середовищі, аргументовано пояснює природу, причини та наслідки шкідливих звичок; володіє нормами професійної етики і моралі, культурою професійного спілкування, має високі моральні якості; володіє методами і технологіями саморегуляції та самореабілітації з метою покращення власного професійного стану; володіє навичками дослідницької та організаторської діяльності; аналізує психологічні аспекти навчально-виховного процесу у ВНЗ.

Екзамени побудовано за блок-модульною схемою таким чином:

1. Блок-модуль: Педагогіка і психологія вищої школи
Педагогіка вищої школи
Психологія вищої школи
Актуальні проблеми дошкільної освіти
Управління в системі дошкільної освіти
2. Блок-модуль: Методики викладання дошкільної педагогіки та дитячої психології у ВНЗ
Методика викладання дошкільної педагогіки у ВНЗ
Методика викладання історії дошкільної педагогіки у ВНЗ
Методика навчання дитячої психології у ВНЗ
3. Блок-модуль: Методики викладання дисциплін дошкільної освіти у ВНЗ
Методика викладання навчальної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика» у ВНЗ
Методика викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень» у ВНЗ
Методика викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання та валеологічної освіти» у ВНЗ
Методика викладання навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей» у ВНЗ
Методика викладання навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» у ВНЗ
4. СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
Спеціалізація: Англійська мова
Англійська мова з методикою навчання в дошкільних закладах
Спеціалізація: Логопедія
Логопедія з історією логопедії
Спеціалізація: Дитяча психологія
Дитяча практична психологія

Схематично (за нумерацією питань) блок-модулі мають такий вигляд:

- 1.1. Педагогіка і психологія вищої школи (1.1.-1.50).
- 2.1. Методики викладання дошкільної педагогіки та дитячої психології у ВНЗ (2.1-2.50).
- 3.1. Методики викладання дисциплін дошкільної освіти у ВНЗ (3.1-3.50).
- 4.1. Спеціалізація «Англійська мова» (4.1-4.50).
- 5.1. Спеціалізація «Логопедія» (5.1-5.50).
- 6.1. Спеціалізація «Дитяча психологія» (6.1-6.50).

РОЗДІЛ 1.
ПОЯСНЮВАЛЬНІ ЗАПИСКИ ТА ЗРАЗКИ ОРІЄНТОВНИХ ВІДПОВІДЕЙ

І БЛОК-МОДУЛЬ
ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Педагогіка вищої школи
Психологія вищої школи

д.п.н., проф. Б.М. Андрієвський
к.психол.н., доц. О.В. Казаннікова

Пояснювальна записка до курсу

Науково-технічний і соціальний прогрес зумовлює подальше зростання значущості загальної освіченості будь-якої нації, ролі вищої освіти в суспільстві. Найбільш видатні досягнення в економічному розвитку сучасних країн тісно пов'язані з успіхами у сфері вищої освіти. Потреба інтеграції України у світовий економічний простір, реінтеграції у світове культурне середовище зумовлюють необхідність вдосконалення професійної підготовки фахівців для різних галузей.

Як навчальний предмет педагогіка і психологія вищої школи інтегрується в систему педагогічної освіти в психологічному аспекті на завершальному її етапі і базується на знаннях, отриманих студентами у процесі вивчення курсів «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Психологія» тощо. Крім надання системи важливих для формування цілісного професійного та загальнокультурного світогляду знань, курс «педагогіка і психологія вищої школи» сприяє розвитку широкого кола професійних умінь майбутніх педагогів.

Першочергова увага в навчальному курсі зосереджена на проблемах детермінованості освітніх процесів економічними, політичними, культурними та соціальними чинниками; на актуальних напрямках діяльності міжнародних освітніх організацій, на інтеграційних процесах в освітній сфері в європейському регіоні та в глобальному вимірі; на проблемах диференціації та стандартизації освіти, пошуку шляхів ефективної соціалізації особистості в умовах освітніх закладів.

Вивчення дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» надасть можливість опанувати певну систему необхідних психолого-педагогічних знань, що забезпечить загальну теоретичну підготовку, яка слугуватиме основою для успішної практичної роботи з навчання і виховання високопрофесійних фахівців.

Мета навчальної дисципліни: забезпечення процесу становлення майбутнього фахівця в галузі освіти, формування науково-педагогічного мислення, психолого-педагогічної компетентності.

Завдання дисципліни:

методичні:

- психолого-педагогічне обґрунтування професіограми сучасного фахівця вищої освіти;
- розкриття загальних психолого-педагогічних закономірностей і механізмів освітньої діяльності у ВНЗ, яка включає навчання і виховання фахівця з вищою освітою;
- формування у студентів широкого науково-педагогічного світогляду та конкретних психолого-педагогічних умінь роботи в освітній системі;
- забезпечення професійно необхідних знань, навичок та вмінь з курсу педагогіки і психології вищої школи;

пізнавальні:

- інтегрування й систематизування набутих у процесі професійного навчання знань про психолого-педагогічні основи вищої освіти;
- ознайомлення студентів із закономірностями професійного становлення та особистісного зростання як фахівців;
- ознайомлення студентів із інноваційними дидактичними проектами і педагогічними експериментами у вищій школі;
- обґрунтування оптимальних форм навчально-професійної діяльності та спілкування студентів;

практичні:

- формування фахової компетентності як показника готовності студента до професійної діяльності;
- сприяння розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців;

Очікувані результати навчання: готовність студентів-майбутніх фахівців з вищою освітою до творчого використання психолого-педагогічних знань для вирішення конкретних завдань навчально-професійної та майбутньої науково-педагогічної діяльності, мобілізувати знання та вміння для вирішення конкретних професійних проблем.

Література:

Основна література:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи: Курс лекцій / А.М. Алексюк.- К.: ІСДО, 1993. – 220с.
2. Андрієвський Б.М. Основи наукових досліджень: Метод. посіб. / Б.М. Андрієвський. – Херсон: Вид. ХДУ, 2005. - 36с.
3. Мащенко Н.І. Основи педагогіки і психології вищої школи: Курс лекцій / Н.І. Мащенко. – Кременчук, 2006. – 272с.
4. Мороз О.Г. Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки / О.Г. Мороз, О.С. Падалка, В.І. Юрченко. – К.: НПУ, 2006. – 206с.
5. Мороз О.Г. Педагогіка і психологія вищої школи / О.Г. Мороз, В.І. Юрченко. – К.: НПУ, 2003. – 206с.
6. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельнюк, А.В. Семенова. – К.: Знання, 2007. – 312с.
7. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: Підручник / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К.: Каравела, 2011. – 360с.
8. Руснак І.С. Педагогіка і психологія вищої школи: навч.-метод. посіб. / І.С. Руснак, М.Г. Іванчук. – Чернівці: Букрек, 2009. – 176с.
9. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / М.М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2006. – 352с.
10. Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Курс лекцій / В.І. Юрченко, В.В. Кудіна. – К.: КСУ, 2004. – 176с.

Додаткова література

1. Алексеева О.В. Формування громадянської позиції сучасної молоді / О.В. Алексеева // Педагогіка і психологія: Вісник АПН України.- 2006. - №2. – С.31-35.
2. Бех І.Д. Принципи сучасної освіти / І.Д. Бех // Педагогіка і психологія: Вісник АПН України. – 2005. - №3. – С.5-27.
3. Драгомирова І. Концептуальні аспекти формування сучасного спеціаліста / І. Драгомирова // Вища школа. – 2002. - №2-3. – С.49-52.
4. Корнеева Л. Якість освітніх послуг з позицій міжнародних стандартів / Л.Корнеева // Освіта і управління. – 2006. – Т.9. - №1. – С.87.
5. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку: Монографія / В.О. Огнев'юк. – К.: Знання України, 2003. – 450с.
6. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі / З.І. Слєпкань. – К.: Вища школа, 2005. – 240с.9.
7. Хоружа Л.Л. Етична компетентність учителя як основа реалізації гуманістичної парадигми освіти / Л.Л. Хоружа // Шлях освіти. - №3. – С.27-33.
8. Шубін О. Сучасний ВНЗ: відповідність вимогам постіндустріального суспільства / О. Шубін // Вища школа. – 2007. - №1. – С. С.3-10.

Інтернет-ресурси

Закон України Про вищу освіту (електронний варіант). Режим доступу: osvita. ua / legislation / law/ 2235

План-схема побудови відповіді

1. Визначення ролі й місця означеного питання в структурі курсу «Педагогіка і психологія вищої школи».
2. Розкриття змісту основних понять, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.
3. Розкриття історії питання (за необхідності).
4. Стислий підсумок.

Зразок орієнтованої відповіді

Питання. *Характеристика педагогічного спілкування як форми педагогічної взаємодії. Культура професійно-педагогічного спілкування.*

Формою педагогічної взаємодії і у процесі навчання, і у процесі виховання є спілкування. Спілкування визначають як процес обміну між людьми певними результатами їхньої психічної та духовної діяльності: засвоєною інформацією, думками, судженнями, оцінками, почуттями й настановами.

Педагогічне спілкування – професійне спілкування викладача зі студентами на занятті та поза ним, спрямоване на створення сприятливого психологічного клімату; структурний компонент і одночасно спосіб реалізації методів і прийомів педагогічних впливів, спрямованих на формування особистості. Професійно-педагогічне спілкування є основою науково-педагогічної діяльності викладача вищої школи та одним із найголовніших аспектів його професіоналізму і педагогічної майстерності.

Професійно-педагогічне спілкування має соціальний і психологічний зміст. Соціальний зміст педагогічного спілкування визначається тим, що це спосіб передавання форм і змісту соціального досвіду, культури, чинник формування особистості. Психологічна сутність педагогічного спілкування полягає в тому, що воно розкриває психологічний зміст однієї людини для іншої, завдяки чому взаємозбагачується духовний світ і викладача і студента.

Результатом спілкування є те, що за допомогою різних засобів комунікації встановлюються взаємини, сприятливі для спільної діяльності.

Спілкування охоплює наступні функції:

- сприйняття, пізнання і розуміння партнера (соціально-перцептивна функція);
- передача інформації або обмін досвідом (комунікативна функція);
- вироблення стратегії взаємодії, реалізація соціальних ролей та організація спільної діяльності (інтерактивний аспект);
- експресивні реакції суб'єктів спілкування, індивідуальні переживання ситуації спілкування (емоційно-ціннісний аспект);
- соціальна самопрезентація (особистісний аспект).

Результатом спілкування є встановлення взаємин, сприятливих для спільної діяльності. Тому всі проблеми управління педагогічним процесом у системі освіти пов'язані зі спілкуванням педагога з учнями, студентами.

Педагогічне спілкування є засобом реалізації мети, змісту і прийомів педагогічних впливів, які спрямовані на розвиток особистості студента як майбутнього фахівця. Через експресивний бік педагогічного спілкування викладач формує ставлення студентів до науки. Майстерність педагогічного спілкування є важливим аспектом професіоналізму викладача. Викладач своїм прикладом пропонує студентам культурну норму взаємин і спілкування і тим самим формує в майбутнього фахівця комунікативну компетентність, необхідну для вирішення завдань професійно-педагогічної діяльності. Професійно-педагогічне спілкування сприяє передачі громадянських, національних, професійних і моральних цінностей. Спілкування з викладачем допомагає студентові самоствердитися в нових соціальних ролях «студента» і «майбутнього фахівця», воно сприяє формуванню соціально-професійного аспекту «Я-концепції», коригує самооцінку та визначає перспективи особистісного зростання студента в навчально-професійній сфері. Завдяки педагогічному спілкуванню у студентів з'являються мотиви професійної самоосвіти і самовиховання.

Щоб професійно-педагогічне спілкування було ефективним, викладачеві треба оволодіти психолого-педагогічною культурою спілкування. Психолого-педагогічна культура спілкування – це такі його ознаки і властивості, які свідчать про його психолого-педагогічну довершеність і яке передбачає:

- знання психології студентського віку та психологічні особливості конкретної студентської аудиторії;
- об'єктивну оцінку поведінкових реакцій, комунікативної активності студентів, уміння емоційно відгукуватися на них;
- володіння прийомами стимулювання ініціативи, пізнавальної активності студентів, уміння організовувати діалогічну взаємодію;
- корегувати свій комунікативний потенціал відповідно до реальних умов комунікативної взаємодії.

Таким чином, педагогічне спілкування є формою навчальної взаємодії, співробітництва викладача і студента, через яке реалізуються всі педагогічні функції і забезпечується активність суб'єктів педагогічного процесу. Культура педагогічного спілкування забезпечує комунікативно-творчу і психологічно-комфортну педагогічну взаємодію.

Пояснювальна записка до курсу

Мета курсу: ознайомити студентів з науковими проблемами процесу виховання, у яких визначені вирішальні напрями роботи щодо його оновлення та зі способами самостійного виявлення проблематики у галузі дошкільної освіти.

Завдання курсу:

•**методичні:** навчати визначати актуальні проблеми виховання і навчання дітей дошкільного віку та накреслювати можливі шляхи їх вирішення; формувати здатність до осмислення теорії і практики виховання в умовах сім'ї та суспільних закладів;

•**пізнавальні:** виховувати здатність до педагогічного перетворення соціуму.

•**практичні:** розвивати наукове мислення, переконаність у тому, що закономірності процесів розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку вимагають постійного наукового аналізу, спеціальних досліджень та впровадження результатів у практику дошкільної освіти.

Очікувані результати навчання

Професійні знання у галузі та уміння застосовувати їх у педагогічній діяльності: термінологію, зміст предмету, що вивчається, оволодіння практичними знаннями (прийоми розумової діяльності: порівняння, класифікація, узагальнення та інші теми); філософські, психологічні, дидактичні основи дошкільної педагогіки, загальні питання наукових досліджень; особливості аналізувати трансформаційні тенденції освіти; головні актуальні проблеми дошкільної освіти України та методичне забезпечення.

Здатність до свідомого вибору шляхів та методів удосконалення своїх особистих і професійних якостей, уміння застосовувати на практиці знання з наукових проблем освітнього процесу, в яких визначені вирішальні напрями роботи щодо його оновлення та зі способами самостійного виявлення проблематики у галузі дошкільної освіти; використовувати наукову термінологію.

Моделювання науково-дослідної роботи, що супроводжується аналізом суттєвих позитивних змін в педагогічній теорії та практиці: розробкою різних варіантів змісту освіти, використанням можливостей сучасної дидактики у підвищенні ефективності освітніх структур; проведенням наукових розробок, практичним обґрунтуванням нових педагогічних ідей і технологій.

Здатність до системного мислення у професійній сфері, креативність у вирішенні професійних завдань. Актуальність проблеми удосконалення підготовки кадрів у галузі дошкільної освіти. Поглиблене вивчення фахівцями теорії і практики виховання дітей дошкільного віку, набуття уміння виявляти, аналізувати, глибше пізнавати і творчо перетворювати педагогічні явища та втілювати професійні знання й уміння в особисту практичну діяльність.

Наполегливість у досягненні мети та якості виконання функціоналу професійної діяльності. Вміння повнішого пізнання особливостей процесів виховання і розвитку дитини, здатності здійснювати гуманістично зорієнтований педагогічний процес на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, застосовувати сучасні технології розвивального навчання, виявляти науково-педагогічне прогнозування у побудові освітнього простору.

Володіння навичками дослідницької та організаторської діяльності. Аналіз психолого педагогічних аспектів освітнього процесу в ДНЗ стосовно виховання, навчання та розвитку дитини. Знаннями про виховні надбання світової цивілізації, наукові досягнення вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі виховання маленьких дітей у родині та суспільних освітніх закладах, вміє здійснювати організацію життєдіяльності дітей у дошкільному навчальному закладі, будувати взаємини з родинами вихованців. Сучасними концепціями дошкільної освіти, передовим та новаторським досвідом роботи дошкільних навчальних закладів.

Література:

Основна література

1. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія і практика. / під ред. С.О.Нікітчиної, Київ: Видавничий дім «Слово», 2014, 368с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології, Практикум: навчальний посібник, Київ: Видавничий дім «Слово», 2013, 448 с.
3. Інновації в дошкільлі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник / Авт.-упор.: Л.В.Калуська, М.В.Отрошенко. – Мандрівець, 2010. – 376 с.
4. Підготовка фахівців з дошкільної освіти за кредитно-модульною системою організації навчального процесу: навчальний посібник / за ред.. Т.І.Поніманської. – 2-ге вид., доп. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 304 с.
5. Степанова Т.М. Трансформації змісту перед шкільної освіти в історії розвитку вітчизняної

дошкільної педагогіки (кінець XIX – XX століття). Монографія. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 424 с.

6. Цюпак, І.М. Феномен «трансформація освіти» в наукових дослідженнях, «Наукова скарбниця освіти Донеччини №1», Слов'янськ: видавництво «Витоки», 2017, С. 9-13.

7. Цюпак, І.М. Вплив освітніх трансформацій на здійснення досліджень у галузі дошкільної / Transformacja środowiska międzynarodowego i jego wielowymiarowość, Tom 5, R. Kordonski, A. Kordonska, D. Kamilewicz-Rucińska (red.), Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki, Lwów-Olsztyn 2017, s. 354-367.

8. Цюпак, І.Н. Педагогические исследования в области дошкольной педагогики // Дошкольное образование: опыт, проблемы, перспективы : матер. VIII междунар. научн.-практ. семинара (г.Барановичи, 23-24 марта 2017 г.) / учреждение образования «Барановичский государственный университет». – Барановичи: РИО БарГУ, 2017. –С. С.292-294.

Допоміжна література

1. Богуш А.М. Дитинство: погляд сьогодення / А.М. Богуш // Виховання і культура. – 2003. – № 1-2. – С. 4-10.

2. Кононко О. Особистісна орієнтація - пріоритет сьогодення // Дошкільне виховання. - 2007. - №25. - С. 3-6.

3. Поніманська Т. Гуманізація педагогічної позиції у просторі дитинства // Дошкільне виховання. - 2003. - №12. - С. 3-5.

4. Усе про педагогічний досвід, Методичні рекомендації з вивчення, узагальнення, поширення, «Управління освітою», №1 (66), січень, 2012.

5. Формування інноваційного простору дошкільної освіти: науково-методичний посібник, упорядники Н.В.Любченко, О.А.Прокопенко; А.С.Виноградова за ред. Є.Р.Чернишової, Київ, 2012, Ч. 1, 112 с.

6. Цюпак І.М. «Передовий педагогічний досвід» - інновація минулого, «Сучасна початкова освіта: традиції, інновації та перспективи», Херсон: ХНТУ, 2015, С. 105-106.

7. Якименко Л. Дошкільня в українському селі: соціально-педагогічний аспект // Дошкільне виховання. - 2007. - №2. -С. 3-4.

Інтернет-ресурси:

1. Дічек Н. До питання теоретичного узагальнення феномену педагогічного новаторства (ретроспективний вимір), «Історико-педагогічний альманах», В.2., 2009, <http://library.udpu.org.ua/zbirnyku-naukovykh-prats-udpu/289-istoryko-ped-almanakh-2009-2>, [24.07.2017].

2. Максимюк С.П. Педагогіка: Види педагогічного досвіду, http://libfree.com/155576871_pedagogikavidu_pedagogichnogo_dosvidu.html, [24.07.2017].

План-схема побудови відповіді

1. Чітке визначення сутності поняття, явища чи процесу, що розглядається.
2. Розкриття змісту завдання, що впливає із запитання.
3. Аналіз його стану в педагогічній теорії та практиці.
4. Проблеми, протиріччя та шляхи їх розв'язання.
5. Стислий підсумок (резюме).

Зразок орієнтованої відповіді

Питання. *Модульні та локальні інноваційні педагогічні технології.*

Модульні й локальні технології спрямовані на удосконалення певної частини педагогічного процесу, в якому модулем є самостійна функціональна частина. Локальні технології охоплюють лише окремі ланки педагогічного процесу і не пов'язані між собою. Модульні та локальні інноваційні педагогічні технології використовуються як самостійні або як такі, що становлять елементи системних технологій.

Освітні *технології раннього навчання* створені російським педагогом-філологом Миколою Зайцевим засновані на принципово нових підходах до навчання грамоти й математики і забезпечують високу його результативність. Особливостями, які зумовили популярність і широке застосування цих технологій, є доступність у використанні і максимальна наочність матеріалів.

Комплекс оригінальних методичних прийомів технологій М. Зайцева базується на відкриттях і теоретичних узагальненнях про психічні особливості розвитку людини учених-фізіологів Івана Сеченова, Івана Павлов, Олексія Ухтомського, невропатолога, психіатра, психолога Володимира Бехтерева, психолога Олексія Леонтьєва.

До оздоровчих факторів належить і ритмізація діяльності, що виявляється під час навчання грамоти, у ритмічних звукових подразненнях, ритмічних рухових відповідях дітей, у дозованих за певним правилом моторно-емоційних акцентах, у ритмічних рухах кисті дитини.

Принциповим положенням технології є одночасний розвиток мовлення дітей з навчанням їх читання. За такого підходу читання розглядається не як передумова «прискороеного розвитку», а як процес оволодіння новою мовною реальністю - письмовим мовленням. Опоненти М. Зайцева критикують його за намагання навчити читати дітей у надто ранньому віці, не аргументуючи своїх міркувань. Певною мірою можна було б з ними погодитися, якби ця технологія передбачала обов'язкове сидіння за столами, регламентувала поведінку дітей, потребувала складних дидактичних посібників. Навпаки, реалізація цієї технології не вириває дитину з контексту її природного буття, не створює для неї нездоланих бар'єрів. Навчання читання поєднується із грою, співом. Наприклад, запам'ятовування складів відбувається у формі коротких складових пісенок (використовуються як фонетична розминка і супроводжуються рухами).

Психофізіологічні засади технологій М. Зайцева засновані на визнанні неабияких можливостей дошкільного віку в сприйманні та засвоєнні на чуттєвій основі знань про навколишній світ. Людина із сформованими відчуттями і вмінням сприймати вільно орієнтується в навколишньому світі, самостійна, впевнена у своїй діяльності, у стосунках з іншими людьми.

Очолювані Г. Доманом спеціалісти в галузі розвитку раннього навчання розробили оригінальні *технології навчання дітей читання, математики*, а також технологію, завдяки якій дитина може оволодіти енциклопедичними знаннями.

Технологія навчання дітей читання. Вона принципово відрізняється від загальноприйнятої. Називаючи дитину «лінгвістичним генієм», Г. Доман переконаний, що їй потрібно вчити читати не за буквами і складами, а відразу словами, оскільки це значно простіше і доступніше для дітей будь-якого віку, починаючи з 6-8 місяців. Це означає, що дитина може навчитися читати (про себе) раніше, ніж говорити. Ця технологія придатна і для навчання читання дітей іноземними мовами.

Технологія навчання дітей математики. Її застосовують у ранньому віці (2,5-3 років), оскільки вона дає змогу навчити мозок дитини розрізняти кількість і, як наслідок, усі обчислення здійснювати як операції з множинами, за рахунок чого і досягається їх швидкість. Навчання дітей математики згідно з цією технологією передбачає 5 етапів:

- 1) упізнання кількості;
- 2) упізнання рівності;
- 3) розв'язання прикладів;
- 4) упізнання цифр;
- 5) упізнання рівності з цифрами.

Після подолання п'яти етапів навчання математики розпочинається глибоке вивчення математики за підручниками з математики, алгебри, геометрії, тригонометрії, вищої математики самостійно або з допомогою старших.

Технологія формування в дітей енциклопедичних знань. Суть її полягає у збагаченні розуму дитини різноманітними фактами, які є основою знань. За твердженням Г. Домана, існує певна аналогія між людським мозком і комп'ютером: «Мозок, як і комп'ютер, повністю залежить від набору фактів, закладених у його пам'ять». У комп'ютері цей запас іменується базою даних, а мозок, як висловився Г. Доман, використовує «базу знань». Факти, які засвоюють діти, він вважає своєрідними «бітами знань». Малюки вивчають і запам'ятовують їх значно швидше й легше, ніж дорослі. Чим менша дитина, тим легше й успішніше це їй дається. Але факти становлять лише основу знань, а не самі знання. Середній набір фактів свідчить про середнє за рівнем знання; великий набір фактів означає, що база для знань перевищує середню.

Технологія Домана сприяє засвоєнню дитиною десятків тисяч точних, надзвичайно цікавих фактів («бітів знань»). Їх подають на картках розміром 30 x 30 см чітким малюнком, схемою, якісною ілюстрацією, фотографією. На зворотному боці кожної картки розміщують пояснювальний текст, який зачитує дорослий. Відстоюючи право дитини на освіту, яке, за словами Г. Домана, закладено в генах, він стверджує: «Кожна дитина після народження володіє більшим потенційним інтелектом, ніж той, який використовував при житті Леонардо да Вінчі».

Особливості змісту технології Г. Альтшуллера. Систему ТРВЗ було адаптовано для роботи з дітьми у школі й дитячому садку. Праці Г. Альтшуллера «Алгоритм винаходу», «Творчість як точна наука» стали основою так званої творчої педагогіки. Суть цієї технології полягає у формуванні системного, діалектичного мислення, розвитку творчої уяви, винахідницької

кмітливості. Використання її має не просто розвинути фантазію дітей, а навчити їх мислити системно, творчо, розуміти єдність і протиріччя навколишнього світу, бачити і вирішувати проблеми. На це може бути здатною тільки творча особистість.

Отже, модульні й локальні технології спрямовані на удосконалення певної частини педагогічного процесу й вирішення актуальних проблем дошкільної освіти, а саме питання виховання, навчання й розвитку дітей дошкільного віку в ДНЗ та сім'ї.

Управління в системі дошкільної освіти

к.п.н., доц. О.Е. Анісімова

Пояснювальна записка до курсу

Дисципліна «Управління в системі дошкільної освіти» є складовою підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта».

У процесі викладання предмету реалізуються міжпредметні зв'язки з такими дисциплінами: філософія, вікова та педагогічна психологія, загальна та дошкільна педагогіка, фахові методики тощо.

В курсі розглядаються проблеми становлення і розвитку суспільного дошкільного виховання в Україні, завдання і принципи його організації; розкриваються перспективи розвитку дошкільної освіти. Важливе місце займає вивчення наукових засад управління дошкільною освітою: цілі, структура, принципи, функції і методи; організаційно-правові засади управління сучасним навчальним закладом; роль, місце і функції органів управління на державному та регіональному рівні; розкривається державно-суспільний характер управління дошкільною освітою в Україні.

Мета курсу: забезпечення теоретичної і практичної підготовки студентів до управлінської діяльності в системі дошкільної освіти. З'ясування студентами особливостей організації дошкільної освіти в Україні, озброєння кожного випускника комплексом сучасних знань, умінь і навичок, формування у нього професійних компетенцій, які б дозволили йому після закінчення навчання швидко адаптуватися в дошкільному закладі чи відділі освіти, уміло застосовувати одержані знання, активно впроваджувати наукову організацію праці, успішно вирішувати завдання всебічного розвитку, виховання та навчання дітей дошкільного віку.

Завдання курсу:

методичні: озброєння студентів знаннями, вміннями, навичками в галузі організації роботи з дошкільної освіти і управлінні нею на різних її рівнях; вивчення теоретичних основ і передового досвіду управління в системі дошкільної освіти; ознайомлення з історією організації дошкільної справи в нашій державі; вивчення методів і прийомів керівництва колективом працівників дошкільного навчального закладу;

пізнавальні: формування у студентів активної життєвої позиції, високої свідомості, прагнення керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості;

практичні: розвиток здібностей використовувати отримані знання і уміння в практиці управління дошкільною освітою, формування в студентів професійних вмінь планувати методичну роботу в дошкільному закладі та відділі освіти, організувати діяльність педагогів та керівників відповідно до плану, надавати методичну допомогу працівникам дошкільної освіти, використовувати досвід кращих керівників ДНЗ.

Очікувані результати навчання.

Професійні знання у галузі управлінської діяльності та уміння застосовувати їх у системі дошкільної освіти. Здатність до свідомого вибору шляхів та методів удосконалення своїх особистих і професійних якостей, уміння застосовувати на практиці здобуті знання.

Здатність до системного мислення у професійній сфері, креативність у вирішенні професійних завдань. Наполегливість у досягненні мети та якісному виконанні функціоналу професійної діяльності. Володіння навичками управлінської та організаторської діяльності. Аналіз психолого-педагогічних аспектів освітнього процесу в ДНЗ стосовно виховання дитини дошкільного віку.

Література:

Основна література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. кер.: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л., Гавриш Н. В.,

Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. – К.: Видавництво МОН, 2012. – 26 с.

2. Закон України „Про дошкільну освіту”. – К.: Ред. журналу „Дошкільне виховання”, 2001. – С.4-33.

3. Коментар до базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб. / Наук. ред. О.Л.Кононко. – К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. – 243 с.

4. Настільна книга керівника дошкільного навчального закладу. Частина 1. / Упор. Курочка Н.М., Омеляненко Н.В. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 248 с.

5. Настільна книга керівника дошкільного навчального закладу. Частина 2. / Упор. Курочка Н.М., Омеляненко Н.В. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 216 с.

6. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. - № 33. – 23 квітня; // Дошкільне виховання. – 2002. - № 7. – С. 4-9.

Нормативні документи. Для завідуючих ДНЗ / Упор. Чала Т.Т. – Х.: Вид. гр. «Основа», 2008. – 528 с. (Серія «ДНЗ. Керівнику»)

7. Павловський Б. Орієнтовна річна циклограма управлінської діяльності адміністрації загальноосвітнього навчального закладу // Практика управління закладом освіти. – 2009. - № 8. – С. 23-31; № 10. – С. 39-41; № 11. – С. 20-22; № 12. – С. 34-36.

8. Примірний Статут дошкільного навчального закладу // Дошкільне виховання. – 2003. - № 7. – С. 22-27; //Інформаційний збірник МОН України. – 2003. - № 9. – С. 14-18.

9. Середницька А.Д., Курочка Н.М. Довідник керівника дошкільного навчального закладу. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – 440 с.

Додаткова література:

1. Карамушка Л.М. Психологія освітнього менеджменту: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2004. – 424 с.

2. Королюк С.В. До проблеми розвитку управлінської культури сучасного директора школи // Управління школою. – 2004. - № 19-21 (57-59). – липень. – С. 6-8.

3. Крутій К. Концепція постійного контролю за якістю дошкільної освіти // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. - № 3. – С. 4-6; № 4 – С. 35-36.

4. Мармаза О.І. Менеджмент в освіті: секрети успішного управління. – Х.: Вид. гр. «Основа», 2005. – 176 с.

5. Платонова А. Гігієнічні рекомендації щодо організації режиму роботи ДНЗ з короткочасним перебуванням дітей // Практика управління закладом освіти. – 2009. - № 8. – С. 32-39.

6. Погорелова Л. Роль методичної та психологічної служби в удосконаленні взаємодії ДНЗ з родиною // Вих.-метод. дошк. закл. – 2009. - № 11. – С. 53-55.

7. Про затвердження Примірного положення про порядок звітування керівників дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів перед педагогічним колективом та громадськістю. Наказ МОН України № 178 від 23.03.2005 р. // Практика управління закладом освіти. – 2007. - № 3. – С. 109-111.

8. Свирида Л., Майдебура О. Використання технологій менеджменту та маркетингу в управлінні навчальним закладом // Практика управління закладом освіти. – 2009. - № 12. – С. 17-22.

План-схема побудови відповіді

1.Визначення ролі місця означеного питання в структурі курсу «Управління в системі дошкільної освіти».

2. Розкриття змісту основних понять, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Розкриття історії питання (за необхідності).

4. Стислий підсумок.

Зразок орієнтованої відповіді

Питання. *Принципи освіти в Україні. Основні державні документи, що регламентують діяльність ДНЗ.*

Принципи державної політики у галузі освіти відображені у Законі України «Про освіту», який проголошує освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного і культурного розвитку суспільства.

Основними принципами освіти в Україні є: доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою; рівність умов кожної людини в реалізації її здібностей, таланту, у всебічному розвитку; гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; органічний зв'язок зі світовою і національною історією, культурою, традиціями; незалежність від політичних партій, громадських і релігійних організацій; науковий, світський характер, інтеграція з наукою і виробництвом, взаємозв'язок з освітою інших країн; гнучкість і прогностичність, єдність і наступність; безперервність і різноманітність; поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті.

Закон «Про освіту» гласить, що «дошкільне виховання здійснюється у сім'ї, дошкільних дитячих закладах у взаємодії з сім'єю і має на меті забезпечення фізичного, психічного здоров'я дітей, їх повноцінний розвиток, набуття життєвого досвіду, вироблення умінь, навичок, необхідних для навчання в школі». Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття» орієнтує на взаємодію суспільного і родинного виховання дитини дошкільного віку: «Суспільне виховання покликане продовжувати повноцінний і всебічний розвиток дитини на засадах національної культури і духовності з урахуванням різноманітності національного складу та регіональних умов України. Воно доповнює родинне виховання і здійснюється у дошкільних закладах».

Новий етап розвитку дошкільної освіти започаткований прийняттям Закону України «Про дошкільну освіту», який розглядає її як цілісний процес, спрямований на забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних і фізичних особливостей, культурних потреб, формування у дитини моральних норм, набуття нею життєвого досвіду. Цим законом регламентовано такі аспекти функціонування системи дошкільної освіти: забезпечення права дитини на доступність і безоплатність здобуття дошкільної освіти; забезпечення необхідних умов функціонування і розвитку системи дошкільної освіти; визначення змісту дошкільної освіти; визначення органів управління дошкільною освітою та їх повноважень; формування прав і обов'язків учасників навчально-виховного процесу, встановлення відповідальності за порушення законодавства про дошкільну освіту; створення умов для благодійної діяльності у сфері дошкільної освіти.

Реалізація завдань дошкільної освіти здійснюється на основі відповідних принципів, які проголошують:

- доступність для кожного громадянина освітніх послуг, що надаються системою дошкільної освіти;
- рівність умов для різнобічного розвитку дитини;
- єдність розвитку, виховання, навчання й оздоровлення дітей;
- єдність виховних впливів сім'ї та дошкільного навчального закладу; наступність і перспективність між дошкільною і початковою освітою;
- особистісно-орієнтований підхід до розвитку дитини;
- демократизація та гуманізація педагогічного процесу;
- відповідність змісту, рівня і обсягу дошкільної освіти особливостям розвитку та стану здоров'я дошкільника.

II БЛОК-МОДУЛЬ «МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ У ВНЗ»

Методика викладання дошкільної педагогіки у ВНЗ

к.п.н., доц. О.Е. Анісімова

Пояснювальна записка до курсу

Курс «Методика викладання дошкільної педагогіки у ВНЗ» зорієнтований на підготовку фахівців у галузі дошкільної освіти, здатних не лише до простого відтворення отриманих знань, умінь і навичок у різних педагогічних ситуаціях, а й до самостійного проектування власної освітньої діяльності, що вимагає виходу за межі цієї діяльності у викладацьку позицію для фахівця рівня вищої освіти «магістр».

Мета курсу: формування у студентів рівня вищої освіти «магістр» спеціальності «Дошкільна освіта» професійної компетентності щодо викладання дошкільної педагогіки у вищих навчальних закладах: розуміння сутності освітнього процесу ВНЗ; формування і вдосконалення

теоретичних знань і практичних умінь у розробленні методичних матеріалів; застосування теоретичних знань для вирішення професійних задач викладача дошкільної педагогіки.

Завдання курсу:

- **методичні:** формування професійної компетентності фахівців у галузі дошкільної освіти; оволодіння сучасними технологіями педагогічної освіти; озброєння магістрантів сучасними формами роботи з курсу «Дошкільна педагогіка»;

- **виховні:** формування відповідального ставлення до ролі викладача вищого навчального закладу, прагнення збагачувати й удосконалювати знання і вміння, підвищувати професійну майстерність;

- **розвивальні:** розвиток уміння викладати різні теми за допомогою адекватних форм і методів вузівської роботи, зокрема інтерактивних методів.

Очікувані результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент орієнтується у змісті та формах організації навчально-виховного процесу ВНЗ; готовий до викладання навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна»; володіє способами організації навчання майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, їхньої пізнавальної діяльності та самостійної роботи; орієнтується у системі навчальних планів та програм; здатний визначати чинники успішності навчального процесу, оцінювати та удосконалювати власний професійний рівень.

Література:

Основна література:

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: Навчально-методичний посібник / Л.В.Артемова. – К.: Кондор, 2008. – 272 с.

2. Беленька Г.В. Інтерактивні прийоми викладання навчальної дисципліни у вищій школі / Г.В. Беленька. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2001. — 118 с.

3. Беленька Г.В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Г.В. Беленька. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. — 320 с.

4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи / С.С. Вітвицька. К. : центр навчальної літератури, 2003. - 316 с.

5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : Навчальний посібник / І.М. Дичківська. — К. : Академвидав, 2004. — 352 с.

6. Дошкільна освіта: навч.метод. посібник для підготовки фахівців ОКР «магістр» напрямку підготовки 0101 Педагогічна освіта спеціальності 8.010101 «Дошкільна освіта» / за заг. ред. М.М.Чепіль, Н.В. Скотна. – Дрогобич : Ред. вид. відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2009. – Серія «Бібліотечка дошкільного педагога». – 270 с.

7. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі : навч. посібник для студентів вищ. навч. закл. / В.М. Нагаєв – К. : Центр навч. літератури, 2007. – 232 с.

8. Олексюк О.Є. Активізація пізнавальної діяльності студентів у процесі загальнопедагогічної підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. "Теорія і методика професійної освіти" / Оксана Євгенівна Олексюк. – Київ, 2005. – 20 с.

9. Підготовка фахівців із дошкільної освіти за кредитно-модульною системою організації навчального процесу : навчальний посібник / за ред. Т.І. Поніманської. - 2-ге вид., доп. - К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. - 304 с.

10. Теорія і практика дошкільної освіти в Україні : колект. монографія / [Борисова З. Н. [та ін.]; заг. ред.: Беленька Г. В., Машовець М. А.]; Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. Пед. ін-т. – К.: [б. в.], 2011. – 231 с.

Додаткова література:

1. Життєва компетентність особистості : Науково-методичний посібник / За ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова, Г.М. Несен. — К. : Богдана, 2003. — 520 с.

2. Ігнатович О.М. Психологічні основи розвитку фахової інноваційної культури педагогічних працівників : монографія / О.М. Ігнатович. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 288 с.

3. Луценко І.О. Методика викладання фахової методичної дисципліни як система підготовки майбутніх вихователів до реалізації особистісно орієнтованого підходу // Збірник

наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). - №2. - Бердянськ: БДПУ, 2005.

4. Петриченко Л.О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі [Текст] : дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Петриченко Лариса Олексіївна ; Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. — Х., 2007. — 240 с.

5. Петухова Л. Є. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах вищого навчального закладу [науковий посібник] / Під загальною редакцією професора С. І. Якименко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – С. 63 – 74.

6. Слободянюк Т. Б. Становлення та розвиток професійної підготовки фахівців з дошкільного виховання в Україні (кінець XIX - початок XX-го століття): автореф. дис.... канд. пед. наук / Тетяна Борисівна Слободянюк – К., 2000. – 20 с.

7. Штефан Л.В. Інноваційна компетентність інженера-педагога / Л.В. Штефан // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 22 (209), Ч. III, 2010. — С. 245–253.

План-схема побудови відповіді

1. Визначення ролі місця означеного питання в структурі курсу «Методика викладання дошкільної педагогіки у ВНЗ».

2. Розкриття змісту основних понять, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Розкриття історії питання (за необхідності).

4. Стислий підсумок.

Зразок орієнтованої відповіді

Питання. *Сутність використання інтерактивних прийомів на практичних заняттях із дошкільної педагогіки.*

Стрімке зростання інформатизації суспільства, швидкий розвиток науки, техніки і виробництва, що відбуваються нині у всьому світі й в Україні, зокрема, потребують якісного піднесення інтелектуального потенціалу підростаючого покоління.

Формування педагога нового типу – ініціативного, мислячого, самокритичного – можливе лише за умови наближення навчання у вищому навчальному закладі до реальної професійної діяльності.

Професійна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти розглядається як цілеспрямований педагогічний процес, результатом якого є сформованість професійної готовності (мотиваційного, когнітивно-діяльнісного, здоров'язберігаючого та особистісного компонентів) у студентів до здійснення навчально-виховної роботи в дошкільних навчальних закладах різного типу.

Метою застосування інтерактивних технологій у процесі вивчення будь-якої дисципліни є створення комфортних умов навчання, в яких усі студенти взаємодіють між собою. На заняттях створюється можливість обговорення різноманітних проблем, доведення, аргументування власного погляду, тобто відбувається взаємодія викладача і студента, яка орієнтує особистість на розвиток її творчих і розумових здібностей та комунікативних навичок

Впровадження та використання інтерактивних технологій студентами під час навчання дає можливість встановити майбутнім фахівцям в своїй роботі різні форми взаємодії, що дає можливість потім спрогнозувати позитивне ставлення до дитини в процесі проходження педагогічної практики.

При викладанні дошкільної педагогіки найбільший ефект дає запровадження інтерактивних технологій колективно-групового навчання, тому що вони є найбільш демократичними за інші методи, створюють умови для розвитку професійної компетентності особистості та допомагають досягти високого інтелектуального розвитку студентів.

Так, на заняттях з дошкільної педагогіки, з метою активізації мисленнєвої діяльності студентів, відтворення знайомого, закріплення вивченого матеріалу широко використовуємо такі вправи як: «Мікрофон», «Спіймай помилку», «Бліц-опитування», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм». Ці вправи вимагають від студента зібраності, швидкої мисленнєвої реакції, дають можливість лаконічно і швидко висловитись, відпрацьовується вміння говорити стисло, але по суті і переконливо, уважно слухати відповідь один одного і не повторюватися. Доречним є їх використання на початку заняття або на закріплення викладеного матеріалу.

З метою вирішення певної проблеми, необхідності її обговорити і прийти певного висновку, знайти нове, опираючись на наявні знання, висловити свою думку, обміняти ідеями дають можливість такі вправи як: «Робота в парах», «Робота в трійках», «Робота в малих групах».

Ці вправи використовуються при викладанні таких тем в дошкільній педагогіці, які тісно зв'язані з окремими методиками, з педагогічною практикою: «Методи і прийоми навчання дошкільників», «Організація і планування ігрової діяльності», «Форми роботи дошкільного навчального закладу з сім'єю», «Заняття – одна із форм організації навчання в сучасному ДНЗ», «Наступність в роботі дошкільного навчального закладу і школи» та ін.

Запропоновані студентам вправи спонукають їх інтегровано підходити до використання знань з дошкільної педагогіки, окремих методик та педагогічної практики.

Вивчаючи теми «Готовність дітей дошкільного віку до навчання в школі», «Організація навчального процесу в дошкільному навчальному закладі» можна використати вправу «Карусель», «Аналіз дилеми» - вони дають можливість студентам висловити протилежні думки, зібрати всі «за» і «проти» з даних проблем, самостійно дійти певного висновку, що дуже важливо для них як майбутніх фахівців.

Також широкого втілення на заняттях з дошкільної педагогіки знайшли вправи «Крісло автора», «Навчаючи-вчуся» (ці вправи можуть носити і випереджувальний характер), які вимагають від студента необхідності добре оволодіти матеріалом, продумати послідовність виступу, вміння донести інформацію до аудиторії. Це дуже важливі вправи, так як для майбутнього вихователя вміння передати свої знання іншим (дітям, батькам, колегам) – є однією з професійних якостей.

Особлива цінність інтерактивного навчання в тому, що воно є частиною особистісно-зорієнтованого навчання, оскільки сприяє соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі і потенціалу. Ці методи будуть мати належний ефект тільки при систематичному використанні.

Методика викладання історії дошкільної педагогіки у ВНЗ

к.п.н., доц. Н.А.Воронай

Пояснювальна записка до курсу

Мета навчальної дисципліни: оволодіння студентами ґрунтовними знаннями методики викладання історії дошкільної педагогіки у вищій школі, професійними особливостями викладання дисциплін педагогічного спрямування та управління навчально-виховним процесом у освітніх закладах III-IV рівнів акредитації.

Завдання навчальної дисципліни:

- організація та проведення навчально-виховної роботи з курсу «Історія дошкільної педагогіки» зі студентами ліцеїв, коледжів, вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації;
- формування вміння організації змістовної самостійної діяльності студентів;
- вивчення вікових та індивідуальних особливостей молоді і врахування їх в організації роботи;
- ознайомлення студентів з основами компетентнісного підходу до підготовки вихователя;
- виготовлення наочних, дидактичних посібників та інших видів методичного забезпечення для різних аспектів роботи;
- аналіз передового педагогічного досвіду дошкільної освіти і творче впровадження його у свою роботу;
- формування інформатичних компетентностей майбутніх вихователів;
- узагальнення власного педагогічного досвіду та прогнозування щодо його застосування, корекції, поширення;
- вивчення психолого-педагогічної, методичної літератури та вдосконалення на її основі власного досвіду (професійного рівня) тощо.
- ознайомлення з особливостями проектної діяльності майбутнього викладача та використанням інформаційно-комунікаційного забезпечення.

Очікувані результати навчання

У процесі вивчення курсу «Методика викладання історії дошкільної педагогіки у ВНЗ» студенти здобудуть **знання** про:

- основні поняття методики викладання історії дошкільної педагогіки у ВНЗ;
- структуру навчально-виховного процесу та вимоги до його організації;
- мету, зміст, методи, форми організації навчальної діяльності студентів, критерії оцінювання результатів;

- типи та структуру лекційних і семінарських занять;
 - закономірності та принципи навчання.
- Водночас студенти набудуть **уміння**:
- застосовувати базові знання з історії дошкільної педагогіки у навчально-виховній діяльності;
 - вивчати передовий педагогічний досвід;
 - досліджувати і впроваджувати інноваційні та інформаційно-комунікаційні технології.

Література:

Основна:

1. Андрієвський Б.М. Професійно-наукова підготовка майбутнього вчителя початкових класів: монографія /Б.М. Андрієвський, Л.Є.Петухова. – Херсон: Айлант, 2006. – 176 с.
2. Петухова Л.Є. Інформатичні компетентності майбутнього вчителя початкових класів (В моделі трисуб'єктної дидактики): Навчально-методичний посібник. –Херсон: Айлант, 2010. -444 с.іл.

Додаткова:

3. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування /Бібік Н.М. //Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики /Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 47-52.
4. Бондар В.І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів /Бондар В.І. – К.: Вересень, 1999. – 129 с.
5. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: Монографія /За ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький: ТУП, 2002.– 334 с.
6. Енциклопедія освіти /За ред. В.Г. Кременя. – К.: Хрінком Інтер, 2008. – 1040с.
7. История педагогики: учебное пособие [для пед. университетов]: в 2 частях /Под ред. академика РАО А.И.Пискунова. – М.: ТЦ «Сфера», 1997.
8. Кравець В.П. Історія української школи і педагогіки /Кравець В.П. – Тернопіль, 1994. – 358 с.
9. Кремень В.Г. Національна освіта як соціокультурне явище /Кремень В.Г. //Учитель – 1999. – № 11-12. – С. 10-17.
10. Левківський М.В. Історія педагогіки: навчальний посібник /Левківський М.В., Микитюк О.М. /За ред. Левківського М.М. – Харків: ОВС, 2002. – 240 с.
11. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. /[Курлянд З. Н., Хмельюк Р. І., Семенова А. В., Бартенева І. О., Богданова І. М.] /За ред. З. Н. Курлянд. – 3-є вид., перероб., доп. – К.: Знання, 2007. – 495 с.

INTERNET-ресурси:

Web-мультимедіа енциклопедія «Історія загальної та дошкільної педагогіки» – Режим доступу: <http://izdp.ksu.ks.ua>

План-схема побудови відповіді

1. Чітке визначення сутності поняття, явища чи процесу, що розглядається.
2. Аналіз основних характеристик поняття, явища.
3. Розкриття змісту педагогічного завдання, що пов'язане з поняттям.
4. Стислий підсумок (резюме).

Зразок орієнтовної відповіді

Питання. *Ретроспективний аналіз соціально-педагогічних досліджень професійної підготовки вихователя.*

В умовах інтеграції України в європейську спільноту, реформування системи освіти зростає роль учителя як одного з факторів реалізації державної стратегії формування інтелектуального та духовного потенціалу нації.

Підготовка вчителя є складним психолого-педагогічним механізмом з притаманним тільки йому змістом, ієрархією структурних елементів, формами відносин, причинно-наслідковими зв'язками, суб'єкт-суб'єктними взаємодіями, особливостями навчально-виховного процесу, засобами вирішення локальних і системних суперечностей. У процесуальному плані вона здійснювалася поступово, підпорядковуючись загальній логіці професійної підготовки, що передбачає реалізацію системоутворюючих цілей формування особистості майбутнього вчителя. У функціональному розумінні ця підготовка, як відомо, складається з виховної, освітньої й

управлінської підсистем. Змістовий її аспект має відповідну структуру, яка базується на своїх принципах, формах, методах діяльності. На теоретико-методологічному рівні – це окрема галузь педагогіки вищої школи, яка дотримується чіткого алгоритму дії, абстрагуючись від конкретних умов дійсності.

В генезі педагогічної професії умовно виділяють чотири етапи (допрофесійний, умовно професійний, власно професійний, та сучасний). Так, у період первісного суспільства педагогічної професії не існувало. Навчання та виховання здійснювалось завдяки допомозі старших молодшим з метою виживання. На пізніх етапах первісного суспільства виникає спеціально побудована педагогічна діяльність, яка мала архаїчний характер.

Наступний етап (умовно професійний) розпочинається з виникнення приватної власності, коли суспільне виховання відкриває перспективи розвитку сімейного. З появою писемності у рабовласницьку епоху виділяються спеціальні групи людей, які професійно займаються освітою (Давній Схід, Греція, Рим). У період Середньовіччя професійна педагогічна діяльність знаходилась у залежності від християнської релігійної діяльності. У XII-XIII сторіччях виникають університети.

На етапі власно професійному зароджуються капіталістичні відносини. Педагогічна професія має масовий характер, виникають педагогічні спеціальності та спеціалізації. Для періоду XX століття характерним є пошук альтернативних традиційній форм та методів навчання та виховання.

У педагогічній енциклопедії під професійною підготовкою розуміється сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії.

Інші довідкові джерела розглядають професійну підготовку як здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю. У педагогічному енциклопедичному словнику подається наступне визначення: професійна підготовка – система професійного навчання, яке за мету має прискорене придбання навичок, необхідних для виконання роботи.

Майбутній учитель має бути носієм широкого спектру загальнолюдських цінностей. У цьому процесі особлива роль відводиться викладачам, які мають допомогти студенту обрати стратегію опанування освіти у двох стрижневих напрямках. По-перше, це становлення особистості майбутнього вчителя у всій сукупності його індивідуальних якостей і, по-друге, та конкретна сфера соціального досвіду, яка надалі стане засобом і змістом його професійно-педагогічної взаємодії з вихованцями. Йдеться насамперед про традиції як специфічну форму діалогу поколінь. Вони не тільки передають життєвий досвід одного покоління іншому, не просто зберігають соціальну інформацію, але передають цілий життєвий світ і його соціокультурні фрагменти іншому поколінню.

Відтак, аналіз сучасного стану підготовки вчителів початкової школи засвідчує, що ця проблема залишається актуальною як для педагогічної науки, так і для практики роботи школи. Незважаючи на значні досягнення в галузі відтворення кадрового педагогічного потенціалу для початкової ланки, залишається відкритим питання удосконалення змісту, організаційних форм і методів модернізації цього процесу в умовах упровадження ідей Болонської угоди, реалізації сучасної освітньої концепції. Останні передбачають широке використання інформаційно-комунікаційних технологій, раціональне поєднання традиційних та інноваційних методів, актуалізації ціннісної сфери студентів, мотивації, одержання знань, умінь і навичок.

Методика навчання дитячої психології у ВНЗ

*к.психол.н., доц. О.В. Казаннікова
к.психол.н., доц. О.М.Лось*

Пояснювальна записка до курсу

Зростання у суспільстві ролі суб'єктивного фактору в якості одного із своїх проявів має підвищення значущості психології (як науки про суб'єктивне) у різних сферах соціальної практики. У свою чергу це зумовлює розширення масштабів професійно-психологічної освіти, що вимагає вдосконалення різних за профілем і рівнем типів психологічної освіти, аналізу освітніх і прикладних можливостей та функцій психологічного знання, що не може бути здійснено без розробки методики викладання психології.

Методика викладання психології є дисципліною, яка розвивається на перетині таких предметних галузей, як психологія та дидактика. Зміст, форми, методи та прийоми навчання психології, перевірка й оцінка знань спираються на загальнодидактичні принципи. Однак,

специфіка психології як наукової і практичної дисципліни відображається на особливостях її викладання.

Програма з методики навчання дитячої психології розроблена на основі структурно-логічного аналізу змісту курсів загальної психології, дитячої психології, психології вищої школи та дидактики.

Мета навчальної дисципліни: оволодіння студентами ґрунтовними знаннями методики навчання дитячої психології у вищій школі, забезпечення теоретичної та методичної підготовки майбутнього викладача дитячої психології, формування знань про специфічні особливості «Дитячої психології» як об'єкта професійної діяльності,

Завдання дисципліни:

Методичні:

- формування у студентів уявлень про теоретичні основи викладацької діяльності;
- ознайомлення із специфікою навчання дитячої психології у вищій школі;
- засвоєння студентами нормативно-правового забезпечення психологічної освіти;
- ознайомлення з особливостями організації та змістом навчальних занять з дитячої психології.

Пізнавальні:

- формування у студентів системи наукових понять, що складають предмет, зміст та структуру методики навчання дитячої психології;
- озброєння студентів теоретичними та прикладними аспектами дитячої психології.

Практичні:

- навчити студентів використовувати теоретичні знання в педагогічній діяльності;
- озброїти інструментарієм організації ефективного навчання дитячої психології.

Очікувані результати навчання: готовність студентів-майбутніх фахівців з вищою освітою до творчого використання психолого-педагогічних знань для вирішення конкретних завдань навчально-професійної та майбутньої науково-педагогічної діяльності, мобілізувати знання та вміння для вирішення конкретних професійних проблем.

Література:

Основна література:

1. Дуткевич І.В. Дошкільна психологія: Навчальний посібник / І.В. Дуткевич . – К.: ЦУЛ, 2007. – 392с.
2. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии: Учебное пособие / В.Н. Карандашев. - СПб.: Питер, 2009.- 250с.
3. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Навчальний посібник / За заг. ред. М.В. Артюшиної. – К.: КНЕУ, 2008. – 336с.
4. Шаграева О.А. Детская психология: Теоретический и практический курс: Учебное пособие / О.А. Шаграева. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 368с.
5. Цимбалюк І.М. Підвищення професійної кваліфікації: психологія педагогічної праці: Науково-метод. Посібник / І.М. Цимбалюк. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 150с.

Додаткова література:

1. Бадмаев Б.Ц. Психология: как ее изучать и усвоить: Учебно-метод. пособие для студентов ВУЗов / Б.Ц. Бадмаев. – М.: Учебная литература, 1997. – 256с.
2. Карандашев В.Н. Преподавание психологии: Опыт международного исследования и перспективные проекты сотрудничества / В.Н. Карандашев // Психологический журнал. – 2001. – т.22 - №2. – с. 86 – 89.
3. Савина Е.А. Введение в психологию: структурно-динамический курс: Учеб. пособие для преподавателей / Е.А. Савина. – Орел: Изд-во Орловск. Гостелерадио вещ. комп. 1996. – 104с.

План-схема побудови відповіді

- 1.Визначення ролі місця означеного питання в структурі курсу «Методика навчання дитячої психології у ВНЗ».
2. Розкриття змісту основних понять, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.
3. Розкриття історії питання (за необхідності).
4. Стислий підсумок.

Зразок орієнтованої відповіді

Питання. Методика навчання дитячої психології як навчальна дисципліна

Науку визначають як діяльність із виробництва знань і як форму систематизації знання. Навчальний предмет визначається як система знань і як система навчально-пізнавальної діяльності

щодо засвоєння цих знань. Таким чином, ці два поняття перетинаються в пункті – систематизація знань. Навчальна дисципліна представляє собою дидактично систематизоване викладення основ відповідної наукової дисципліни. Наукова дисципліна як система знань орієнтована на дослідників, а навчальна дисципліна – система знань, орієнтована на тих, хто навчається. Важливо відзначити, що структура наукових і навчальних дисциплін може співпадати, а може і не співпадати. Навчальна дисципліна може бути прямим дидактичним відображенням відповідної галузі наукового знання. Так, дитяча психологія як навчальний курс прямо відображає знання дитячої психології як науки.

Навчальна дисципліна може бути відображенням наукових знань про визначений предмет, накопичений у різних науках. Навчальний курс «Методика навчання дитячої психології» відображає не окрему науку (Дитячу психологію як науку про динаміку розвитку психіки в дитинстві), а є дидактично доцільною системою знань про дитячу психіку і способом організації навчальної діяльності студентів. Отже, навчальна дисципліна включає два компоненти:

1. Систему знань.
2. Систему навчально-пізнавальної діяльності, спрямованої на засвоєння системи знань.

При розробленні компонентів навчальної дисципліни «Методика навчання дитячої психології» враховують наступні фактори:

- ступінь систематизації знань дитячої психології як науки;
- методологічна позиція, інтереси і точка зору викладача;
- рівень, тип і мета освітньої програми, у межах якої викладається дитяча психологія;
- інтерес студентів до визначених тем, проблем, фактів, обумовлений спрямованістю студентів на майбутню професійну діяльність, рівнем розвитку, індивідуально-психологічними особливостями;
- знання і здібності студентів: педагог повинен викладати навчальну дисципліну з урахуванням знань студентів у визначеній галузі;
- фонд дидактичних матеріалів: ступінь дидактичної розробленості навчальної дисципліни.

Отже, методика навчання дитячої психології в означеному аспекті визначають як методику навчання психологічним знанням й умінням. Методика навчання дитячої психології є навчальною дисципліною, яка розвивається на перетині таких предметних галузей, як дитяча психологія і дидактика. Зміст, методи, форми, методи і прийоми навчання психології спираються на загально дидактичні принципи. Однак специфіка дитячої психології як наукової і практичної дисципліни відображається на особливостях її викладання.

III БЛОК-МОДУЛЬ «МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ВНЗ»

Методика викладання навчальної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика» у ВНЗ

к.п.н., доц. О.Б. Полєвікова

Пояснювальна записка до курсу

Програма іспиту з методики викладання дошкільної лінгводидактики у ВНЗ містить у собі основні проблеми лінгводидактичної галузі знань, що дозволяють уявити цілісність і системність теоретичних знань студента – майбутнього викладача дошкільної лінгводидактики, а також практичних навичок у галузі педагогічної практики відповідно до навчального плану.

Мета: підготовка до професійно-мовленнєвої діяльності майбутніх викладачів дошкільної лінгводидактики у педагогічних вишах, сформування професійної готовності педагогів до навчання дітей рідної мови, з'ясування особливостей становлення і розвитку змістового й процесуального аспектів теорії викладання основ української дошкільної лінгводидактики й визначення напрямів їх подальшого розвитку.

Завдання курсу:

- **пізнавальні** – знання наукових філософських, психологічних, природничих засад побудови методики навчання рідної мови в дошкільному закладі;
- **методичні** – формування схильності студентів до мовленнєвого спілкування з дітьми із залученням майбутніх фахівців до безпосередньої професійно-мовленнєвої діяльності впродовж практичних занять, педагогічної практики й самостійної роботи;

- **практичні** – формування у студентів умінь і навичок планування різних видів роботи з розвитку мовлення: в різних вікових групах; з дітьми різних категорій і за різних соціальних умов (обдаровані діти, діти з тимчасовими затримками мовленнєвого розвитку, діти з мовленнєвими вадами, діти що виховуються в дошкільних закладах різного типу (спеціалізованих, профільних і та ін.), у дитячих будинках та будинках немовлят, у сім'ї).

Очікувані результати навчання

Професійні знання у галузі та уміння застосовувати їх у педагогічній діяльності: теоретико-методологічні, лінгвістичні, когнітивні, лінгводидактичні основи розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови; структури курсу дошкільної лінгводидактики та його методичне забезпечення.

Володіння проєктивно-прогностичними, корекційними, аксіологічними методиками з розвитку мовлення дошкільників різних вікових груп.

Здатність до свідомого вибору шляхів та методів удосконалення своїх особистих і професійних якостей, уміння застосовувати на практиці здобуті знання з метою навчання дітей української мови.

Моделювання занять за різними теоретичними основами методики навчання української мови в умовах ДНЗ.

Здатність до системного мислення у професійній сфері, креативність у вирішенні професійних завдань.

Наполегливість у досягненні мети та якісному виконанні функціоналу професійної діяльності.

Володіння навичками дослідницької та організаторської діяльності. Аналіз психолого-педагогічних аспектів освітнього процесу в ДНЗ стосовно організації мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.

Наявність сформованих компетенцій: загальнопедагогічних; спеціальних – володіння специфічними для даного курсу знаннями й уміннями; технологічних (діяльнісних); комунікативних; власне мовних, мовленнєвих, рефлексивних.

Література:

Основна література

1. Бенера, В. Є. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей : навч.-метод. посіб. / В. Є. Бенера, Н. В. Маліновська. – Київ : Слово, 2014 – 382, [1] с.

2. Богуш, А. М. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навч. закладах : підручник / Богуш А. М., Гавриш Н. В. ; [відп. за вип. Н. Кальченко] ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України. – 2-ге вид., допов. – Київ : Слово, 2011 – 703 с.

3. Богуш, А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти (для всіх вікових груп) А. М. Богуш. – [4-те вид., доопрац., і допов.]. – [Харків] : Ранок, [2013]. – 190, [1] с. – (Сучасна дошкільна освіта).

4. Богуш, А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи : навч. посіб. / Алла Богуш, Надія Луцан ; [відп. за вип. Кальченко Н.]. – 3-тє вид. допов. – Київ : Слово, 2014 – 302, [1] с.

5. Богуш, А. М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку : підручник / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, О. В. Саприкіна ; М-во освіти і науки України. – Київ : Слово, 2009 – 407 с.

6. Калмикова Л.О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностично-розвивальний комплекс : навч.-метод.посіб. / Л.О. Калмикова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2016. – 384 с.

7. Котик Т. Українська дошкільна лінгводидактика: історія, здобутки, перспективи. Монографія. - Одеса: СВД М.П. Черкасов, 2004. – 296с.

8. Котик Т.М. Сучасний стан готовності педагогів до навчання дошкільників української мови //Лінгводидактика в сучасних закладах освіти: Кол. монографія /За ред. А.М.Богуш. - Одеса, ПНЦ АПН України, 2001. – С.129-151.

9. Котик Т.М. Технологія підготовки студентів до навчання дошкільників української мови // Науковий експеримент у системі професійної підготовки педагогів: Монографія /За ред. М.Г. Стельмаховича. - Івано-Франківськ, 1995.–С. 6–106.

Додаткова література

1. Богуш, А. Мовленнєва робота з дошкільниками: шляхи оптимізації / Алла Богуш, Наталія Гавриш // Вихователь-методист дошкільного закл. – 2013. – № 3 – С. 4–13.

2. Богуш, А. Оптимізація мовленнєвої роботи з дітьми в розвивальному середовищі дошкільного навчального закладу : реалізація завдань освітньої лінії «Мовлення дитини» / Алла Богуш, Наталя Гавриш // Дошкільне виховання. – 2012 – № 10 – С. 8–14.

3. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку : стимул. Матеріал / Запоріж. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти, комунал. закл. ; [уклад. К. Л. Крутій]. – Запоріжжя : ЛПДС, 2008 – 36 с.

4. Дошкільна лінгводидактика : словник-довідник : понад 600 термінів, понять та назв / [упоряд.: Богуш А. М., Крутій К. Л. ; відп. за вип. І. Я. Крайній ; дизайн обкл. В. С. Зесенко]. – Запоріжжя : ЛПДС, 2014 – 198 с. – Бібліогр.: с. 196-198. Видання присвячено 75-річчю акад. А. М. Богуш.

5. Кахаєва Л. Є., Кузнєцова Л. О. Мовленнєвий розвиток старших дошкільників [Текст] / Л.Є. Кахаєва, Л.О. Кузнєцова. – Х. : Вид. група «Основа», 2014. – 143 с.

6. Котик Т.М. Формування професійно-мовленнєвої готовності студентів до навчання дітей інших національностей української мови //Актуальні проблеми українського національного дошкілья: Монографія /За ред. М.Г. Стельмаховича. - Івано-Франківськ, 1995. – С. 119-145.

Інтернет-ресурси

1. Богуш А. М. Про місце оцінки і оцінних суджень у мовленнєвому розвитку дітей. [Електронний ресурс] / А. М. Богуш // Дошкільна освіта. – 2014. - № 4 (6). – Режим доступу: <http://goo.gl/6eZ0A5>.

2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : [підручник] / За ред. А. М. Богуш. .– Електронна версія за посиланням: <http://goo.gl/zqpaJp>

3. Мета і завдання дошкільного закладу з розвитку мовлення дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / Інтернет-видання. – Режим доступу: <http://goo.gl/a0QSAJ>.

4. Навчально-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / Електронний словник «Глосарій». – Режим доступу: <http://goo.gl/zqpaJp>.

5. Навчання грамоти дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / Робота з текстом у ДНЗ // Інтернет-газета. – Режим доступу: <http://goo.gl/6VlxcR>.

План-схема побудови відповіді

1. Чітке визначення сутності поняття, явища чи процесу, що розглядається.
2. Розкриття змісту завдання, що впливає із запитання.
3. Аналіз його стану в педагогічній теорії та практиці.
4. Проблеми, протиріччя та шляхи їх розв'язання.
5. Стислий підсумок (резюме).

Зразок орієнтовної відповіді:

Питання. *Українська дошкільна лінгводидактика як наука.*

Дошкільна лінгводидактика – це педагогічна галузь науки, що вивчає закономірності розвитку мовлення дітей на різних вікових етапах; специфіку педагогічної діяльності, спрямованої на формування мовленнєвих навичок у дітей; засоби, форми, методи і прийоми навчання дітей мови (рідної, іноземної), що відображає і лінгвістичні, і педагогічні аспекти сучасного стану науки.

Термін **лінгводидактика** ввів у науковий обіг у 1969 р. російський мовознавець М.Шанський для позначення нових напрямів і підходів, що сформувались у викладанні та вивченні мов унаслідок інтеграції двох наук – лінгвістики й дидактики.

Сучасна українська дошкільна лінгводидактика – це цілком сформована самостійна галузь педагогічної науки, яка ґрунтується на міцних педагогічних засадах, збагачена досвідом навчання дітей української мови, розвивається за загальними законами лінгводидактики і має особливості, що відрізняють її від шкільної лінгводидактики.

Об'єкт української дошкільної лінгводидактики – навчально-мовленнєва діяльність дітей у ДНЗ, тобто організований і цілеспрямований процес використання мови для передавання і засвоєння суспільно-історичного досвіду, оволодіння суспільними способами дій з метою спілкування та планування діяльності.

Предмет української дошкільної лінгводидактики – це процес розвитку мовлення дітей та навчання їх рідної мови на різних етапах дошкільного дитинства.

Метою української дошкільної лінгводидактики є відтворення, всебічне й глибоке пізнання предмета, вивчення його істотних і закономірних зв'язків. Відповідно до мети

вирішуються основні завдання науки, до яких можна віднести не лише нагромадження наукових знань та їх продукування, а й передавання цих знань для забезпечення спадкоємності дослідницьких традицій. У розв'язанні цього завдання провідна роль належить вищій школі, де існує багаторівнева система підготовки фахівців до практичної і наукової діяльності (бакалаврат, спеціалітет, магістратура, аспірантура).

Фундатором галузі української дошкільної лінгводидактики, автором усіх програм лінгводидактичного спрямування є доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України Алла Михайлівна Богуш.

Провідними сучасними дошкільними лінгводидактами також є доктори педагогічних наук Н.В.Гавриш, К.Л.Крутій, Н.І.Луцан, Т.М.Котик.

Отже, навчальна дисципліна «Українська дошкільна лінгводидактика» – важлива складова загальної професійної підготовки педагога дошкільного профілю. Її мета – сформувати професійно-мовленнєву готовність майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу до навчання дітей рідної мови.

Методика викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень» у ВНЗ *к.п.н., ст.викладач Т.А. Швець*

Пояснювальна записка до курсу

Мета курсу: опанування студентами науково-теоретичними та психологічними основами курсу "Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників"; засвоєння студентами знань, умінь та навичок організації та проведення різних форм роботи з дітьми дошкільного віку з формування елементарних математичних уявлень в різних вікових групах; оволодіння вміннями та навичками підбору дидактичного матеріалу в процесі проведення різних форм роботи з дошкільниками для формування елементарних математичних уявлень.

Завдання курсу:

Пізнавальні:

- Сприяти міцному усвідомленому засвоєнню студентами змісту і суті курсу «Формування елементарних математичних уявлень», розумінню ролі вихователя у цьому процесі;
- Показати дошкільний навчальний заклад як розвивальне середовище;
- Ознайомити студентів із змістом елементарних математичних уявлень у дітей, методами, формами і засобами навчання.
- Сформувати у студентів загальне уявлення про структуру, зміст, характер і специфіку формування у дітей елементарних математичних уявлень.

Розвивальні:

- Сприяти розвитку особистості майбутнього педагога, розвитку його культури, ерудиції;

Виховні:

- Виховання в студентів соціальної активності, намагання керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості;

Очікувані результати навчання

Професійні знання у галузі та уміння застосовувати їх у педагогічній діяльності: філософські, лінгвістичні, психологічні, дидактичні основи лінгводидактики, загальні питання методики формування елементарних математичних уявлень; особливості формування математичних умінь у ДНЗ; структури курсу теорії та методики формування елементарних математичних уявлень у дошкільників та його методичне забезпечення.

Здатність до свідомого вибору шляхів та методів удосконалення своїх особистих і професійних якостей, уміння застосовувати на практиці здобуті знання з метою навчання дітей елементів математики.

Моделювання занять за різними теоретичними основами методики формування елементарних математичних уявлень.

Здатність до системного мислення у професійній сфері, креативність у вирішенні професійних завдань.

Наполегливість у досягненні мети та якісному виконанні функціоналу професійної діяльності.

Володіння навичками дослідницької та організаторської діяльності. Аналіз психолого-педагогічних аспектів освітнього процесу в ДНЗ стосовно виховання дитини.

Література:

Основна:

1. Баглаєва Н.І. Діагностика логіко-математичних умінь дитини / Н. Баглаєва // Палітра педагога. – 2008. – №3–4.
2. Баглаєва Н.І. Індивідуально-диференційований підхід до формування математичних уявлень у старших дошкільників / Н.І. Баглаєва. – К., 2000.
3. Баглаєва Н.І. Логіко-математичний розвиток дошкільника / Н.І. Баглаєва. – К.: Світлич, 2009. – 180 с.
4. Баглаєва Н.І. Сучасні підходи до логіко-математичного розвитку дошкільнят / Н.І. Баглаєва // Дошкільне виховання. – 2009. – №7. – С. 3–4.
5. Белошистая А.В. Дошкольный возраст: формирование и развитие математических способностей / А. Белошистая // Дошкольное воспитание. – 2000. – №2. – С. 69–79.
6. Бібік Н.М. Формування пізнавальних інтересів у дошкільників / Н.М. Бібік. – К.: Либідь, 2001. – 96 с.
7. Гавриш Н. Навчально-пізнавальна діяльність: сучасні підходи / Н. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2010. – №11. – С. 2–5.
8. Зайцева Л.І. Математична компетентність: диференційований підхід / Л. Зайцева // Палітра педагога. – 2004. – №2. – С. 16–17.
9. Люріна Т.І. Математичний розвиток дітей дошкільного віку: теоретико-методичний аспект / Т.І. Люріна // Дошкільне виховання. – 2010. – №8. – С. 5–9.

Додаткова література:

1. Мацюк Л.Г. Дидактичні ігри з математики в дитячому садку / Л.Г. Мацюк, В.Д. Крушинська. – К.: Освіта, 1992. – 64 с.
2. Михайлова З.А. Теорії та технології математичного розвитку дітей дошкільного віку / З.А. Михайлова, Е.Д. Носова, А.А. Столяр, М.Н. Полякова, О.М. Вербенець. – СПб: Дитинство-прес, 2008. – 392 с.
3. Мокра Л.Л. Формування математичних уявлень дошкільників / Л. Мокра // Дошкільний навчальний заклад. – 2008. – №1. – С. 4–11. 19
4. Плетеницька Л.С. Логіко-математичний розвиток дошкільників (за програмою «Дитина в дошкільні роки») / Л.С. Плетеницька, К.Л. Крутій. – 2-е вид., стереот. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2006. – 156 с.
5. Походжай Н.Я., Шост Н.Б. Цікава математика: Навч. посіб. для підготовки дітей до школи. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 56с.
6. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / Наук. ред. та упоряд. А. Сазонова. – К.: Основа, 2006. – 100 с.

План-схема побудови відповіді:

1. Структура навчального курсу.
2. Інтегративна функція.
3. Організаційна функція.
4. Освітня функція.

Зразок орієнтовної відповіді.

Питання. *Реалізація функцій викладання дисципліни.*

Навчальний курс складається з двох частин: теоретичні основи методики формування елементарних математичних уявлень у дошкільників і, власне, методика навчання дітей елементів математики. Такий розподіл матеріалу дає змогу забезпечити засвоєння теоретичних основ курсу, системно подати історію розвитку математичної науки, одержати знання про основні математичні поняття, а також раціонально поєднати теоретичну підготовку з уміннями вирішувати практичні питання щодо математичного розвитку дошкільників.

Вихідні положення концепції викладання формування елементарних математичних уявлень у дошкільників полягають у тому, що освіта – процес, спрямований на розширення можливостей спеціаліста, створення умов для реалізації його потенційних здібностей, подальшого самовдосконалення.

Реалізація інтегративної функції викладання дисципліни забезпечує цілісність педагогічного процесу для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Це передбачає інтеграцію й

диференціацію навчальної програми з «Формування елементарних математичних уявлень у дошкільників» з дисциплінами психолого-педагогічного циклу, єдність теоретичної і практичної підготовки, безперервність у формуванні професійних знань, умінь і навичок під час навчальних занять і проходження педагогічної практики.

Організаційна функція забезпечує ефективну діяльність студентів, організацію їхньої самостійної роботи, створення умов для впровадження наукових досягнень у практику навчання.

Однією з основних є освітня функція. Саме від неї залежить перетворення знань на стійкі переконання, практичні дії. Її сутність полягає в поєднанні навчання й виховання у процесі математичної підготовки, що досягається тісним взаємозв'язком навчальних занять, науково-дослідної роботи студентів, їхньої самоосвіти з духовним формуванням на засадах загальнолюдських і загальнокультурних цінностей.

Методика викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання та валеологічна освіта» у ВНЗ
к.п.н., доц. О.Е. Анісімова

Пояснювальна записка до курсу

Відповідно до Законів України «Про дошкільну освіту», «Про фізичну культуру» одним із пріоритетних напрямків освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах залишається фізичне виховання та оздоровлення дітей. Основна мета фізкультурно-оздоровчої роботи – охорона та зміцнення здоров'я, підвищення опірності й захисних сил дитячого організму, покращення його працездатності; своєчасне формування у малюків життєво важливих рухових умінь та навичок, розвиток фізичних якостей і забезпечення належного рівня фізичної підготовленості; виховання стійкого інтересу до рухової активності, потреби в ній, вироблення звички до здорового способу життя.

Упровадження оздоровчої парадигми в систему освіти, як вагомого компонента гуманістичної освіти, передбачає інтеграцію знань, інтелектуальне усвідомлення, ціннісне ставлення вихователів дошкільних закладів до формування і зміцнення здоров'я дітей.

Вихователям належить провідна роль у забезпеченні процесу засвоєння понять, необхідних для формування здоров'язбережувальних умінь і навичок.

Мета курсу: забезпечення кваліфікаційної компетентності майбутніх вихователів у галузі фізичного виховання та оздоровлення дошкільників відповідно до сучасної парадигми освіти; сприяння формуванню у студентів світоглядних позицій щодо власної відповідальності за збереження та зміцнення здоров'я дітей; оволодіння майбутніми вихователями певним професійним досвідом.

Завдання курсу:

методичні:

- розкрити теоретичні засади методики фізичного виховання дошкільників ;
- дати наукові знання щодо професійної діяльності педагога в галузі фізичного виховання дітей дошкільного віку;
- ознайомити з програмою, методами, прийомами, формами навчання рухів дошкільників;
- озброїти практичними вміннями та навичками навчання дітей основних рухів та різних видів вправ;

виховні:

- виховання в студентів соціальної активності, намагання керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості;

розвивальні:

- озброєння студентів варіативними технологіями фізичного виховання дітей дошкільного віку;
- формування в майбутніх вихователів знань, умінь і навичок оцінки і контролю за станом здоров'я та фізичним розвитком дітей, за організацією і здійсненням валеологічної освіти вихователями дошкільних закладів.
- формування у студентів вміння планувати, організовувати і реалізовувати пізнавальні, розвиваючі і виховні аспекти педагогічного процесу в дошкільному закладі, забезпечувати диференційований підхід до вихованців, враховувати їхні індивідуальні особливості, сприяти розвитку їх задатків і здібностей.

Очікувані результати навчання

У процесі вивчення курсу майбутні фахівці повинні усвідомити: відповідальність за життя і здоров'я вихованців; відповідальність за виконання вимог програми виховання і навчання дітей дошкільного віку; відповідальність за правильну організацію процесу життєдіяльності дітей з урахуванням вимог, що ставляться до охорони їхнього життя і здоров'я, індивідуальних особливостей фізичного розвитку, всіх форм роботи з фізичного виховання та оздоровлення в дошкільному навчальному закладі.

Література:

Основна література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. кер.: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Бельська Г. В., Богиніч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. – К.: Видавництво МОН, 2012. – 26 с.
2. Богиніч О.Л. Фізичне виховання дошкільників засобами гри: навч.-метод. посіб. / Ольга Любомирівна Богиніч. – К.: СП «ЧИП», 2001. – 126 с.
3. Вільчковський Е.С. Фізичне виховання дітей в дошкільному закладі / Е.С. Вільчковський, О.І. Курок. – К.: РВВ ГДПУ 2001. – 216 с.
4. Вільчковський Е.С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах: навч.-метод. посіб. / Е.С. Вільчковський, Н.Ф. Денисенко. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 128 с.
5. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Бельська, О.Л. Богиніч, Н.І. Богданець-Білокаленко [та ін.]; наук. ред.: Г.В. Бельська, М.А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 304 с. – ISBN 978-617-658-016-4.
6. Загородня Л.П. Фізичне виховання дітей дошкільного віку : навчальний посібник / загородня Л.П., Титаренко С.А., Барсуковський Г.П. ; за заг. Ред.. Л.П. Загородньої. – Суми : Університетська книга, 2011. – 272 с.
7. Шалигіна Г. Фізкультурне обладнання: комплексний підхід / Г.Шалигіна // Дошкільне виховання. – 2006. - №9. – С. 14-17.

Додаткова література:

1. Гаращенко Л.В. До проблеми здоров'язбереження у фізичному вихованні дітей дошкільного віку: фізична культура на повітрі / Лариса Василівна Гаращенко // Дошк. вихов. – 2012. – № 5. – С. 28-31.
2. Гаращенко Л.В. Способи організації дітей на фізкультурному занятті: здоров'язбережувальний аспект / Лариса Василівна Гаращенко // Дошк. вихов. – 2013. – № 10. – С. 9-12.
3. Смольникова Г.В. Домінантні заняття з фізичної культури в роботі з дітьми старшого дошкільного віку / Г.В. Смольникова // Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи: зб. метод. матеріалів / [авт.-упоряд.: О.П. Долинна, А.П. Бурова, О.В. Низковська, Т.П. Носачова]. – Тернопіль: Мандрівець, 2011. – С. 195-209.
4. Фізичний розвиток дітей в умовах дошкільного навчального закладу: методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України (Додаток до листа від 16.08.2010 № 1/9-563) // Дошкільне виховання- 2010.-№ 9. - С. 9.
5. Худолій О. М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання : навч. посіб. / О. М. Худолій.- 2-ге вид., випр. - Х., 2008. - 406с.
6. Швецов А.Г. Формирование здоровья детей в дошкольном учреждении / А.Г. Шевцов. – М. : ВЛАДОС-ПРЕС, 2006. – 174 с.

План-схема побудови відповіді

1. Визначення ролі місця означеного питання в структурі курсу «Методика викладання фізичного виховання дітей дошкільного віку у ВНЗ».
2. Розкриття змісту основних понять, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.
3. Розкриття історії питання (за необхідності).
4. Стислий підсумок.

Зразок орієнтованої відповіді

Питання. Проведення наукових досліджень у галузі фізичного виховання дітей

дошкільного віку.

Науково-дослідна робота студентів є одним із напрямів їхньої самостійної роботи, важливим чинником підготовки висококваліфікованих педагогів, що охоплює дві взаємопов'язані складові: навчання студентів елементів дослідницької діяльності, організації і методики наукової творчості; проведення студентами наукових досліджень під керівництвом професорсько-викладацького складу.

Мета студентської наукової роботи – формувати науковий світогляд, сприяти опануванню молодими дослідниками методологією і методами наукового пошуку в полі актуальних проблем фізичного виховання дітей дошкільного віку. Її ефективність залежить від узгоджуваності всіх компонентів системи професійної підготовки, спрямованості мотиваційної сфери студента на дослідницький пошук, особистісного підходу до навчання.

Залучення до науки відбувається протягом усього періоду навчання в освітній установі, де підготовка фахівців дошкільної освіти полягає не тільки в оволодінні даними педагогічної науки, а й у розвитку здатності бути дослідником.

Характерними рисами науково-дослідної роботи студентів вищих педагогічних закладів освіти є єдність цілей і напрямів навчальної, наукової і виховної роботи, тісна взаємодія всіх форм і методів наукової роботи, що реалізується як у навчальному процесі, так і в позанавчальний час. Упродовж навчання це забезпечує систематичну участь студентів у науковій діяльності.

Залучення до наукової роботи розвиває вміння працювати з літературними джерелами, виробляє уміння користуватися довідковою літературою, статистичними матеріалами, створювати наукові тексти. Виконання дослідницької діяльності розвиває творчу ініціативу, самостійність, відповідальність і організованість.

Дотримання системності в процесі включення студентів у науково-дослідну роботу має здійснюватися як на рівні суто навчальної роботи з певних дисциплін, так і в позанавчальний час. Залучення студентів до наукової роботи з погляду вимог системності має здійснюватися не на рівні самодіяльності, аматорства, а мати чітку спрямованість, плановість, наукову координацію, бути невід'ємною частиною професійної підготовки фахівців.

У вищих навчальних закладах України упродовж десятиріч склалися такі форми науково-дослідної роботи студентів: участь у різних видах навчальної аудиторної роботи (лекції, семінари, практичні заняття) з елементами наукових досліджень; індивідуальна робота викладачів зі студентами, які виконують наукові дослідження; науково-дослідна робота студентів у наукових гуртках та об'єднаннях; участь студентів-дослідників у постійних наукових проблемних групах; участь студентів у науково-практичних конференціях, наукових читаннях, семінарах та ін.; проведення наукових пошуків у процесі виконання різних видів практики в навчально-виховних закладах

Кожна із зазначених форм науково-дослідної роботи є своєрідною і потребує творчого підходу до її організації. Бажано, щоб більшість студентів на засадах власного інтересу була охоплена тими чи іншими формами науково-дослідної роботи. І знову ж таки ця діяльність повинна мати чітку організацію.

Багаторічний досвід діяльності вітчизняних вищих навчальних закладів дає підстави диференціювати такі види науково-дослідної роботи студентів: аналіз наукової літератури; систематизація матеріалів опрацювання літературних джерел; добір наукової літератури, складання бібліографії з конкретних тем; підготовка наукових повідомлень і рефератів; наукові доповіді, тези; методичні розробки з актуальних питань професійної діяльності; курсові, дипломні роботи.

Суттєвим завдання методології педагогіки є забезпечення оптимальних організаційних форм педагогічних досліджень, дотримання системи і послідовності в дослідній роботі.

Найпоширенішими методами наукового дослідження в галузі фізичного виховання: теоретичний аналіз та узагальнення літературних даних, метод спостереження, педагогічний експеримент, бесіда, анкетування, хронометрування, стенографування.

Знання основних методів досліджень, які застосовуються в теорії і методиці фізичного виховання, необхідні кожному творчому працівникові дошкільного закладу як для вивчення та оцінки педагогічного досвіду, так і для самостійного наукового пошуку, з метою вдосконалення особистої майстерності в проведенні різних організаційних форм фізичної культури в дошкільному навчальному закладі.

Методика викладання навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей» у ВНЗ... к.п.н., доц. Т.М. Голінська

Пояснювальна записка до курсу

Предмет курсу інтегрує образотворче мистецтво як *форму* існування краси, *засіб* входження дитини у світ культури, унікальний *спосіб* відкриття і пробудження її «сенсорних каналів», формування перцептивної культури, що становить основу художньо-творчих здібностей та образотворчу діяльність дитини в період дошкільця. Вивчення курсу забезпечує формування саме тих професійних особистісних рис і характеристик, ерудиції та вмінь фахівців, які визначені стандартами вищої педагогічної освіти для освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» спеціальності «Дошкільнє виховання» напряму «Образотворче мистецтво».

Курс **«Методика викладання навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей» у ВНЗ»** передбачає тісний **міждисциплінарний зв'язок** з дисциплінами, як «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Художня культура», «Художня праця», «Мистецтво», «Декоративне прикладне мистецтво».

Мета навчальної дисципліни: забезпечити підготовку майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до реалізації ідеї комплексного розвитку особистості засобами образотворчої діяльності.

Принцип художньої педагогіки - організація розвитку образотворчої діяльності дітей на *мистецькій основі*. Оволодіння художнім досвідом, сконцентрованим у творах мистецтва, сприяє соціалізації дитини, збагаченню її художньої практики та осмисленню краси в усіх її формах, допомагає пізнати себе і гармонізувати стосунки із соціумом. Однак найціннішим є те, що мистецтво формує культуру людських почуттів, розвиває і збагачує їхню палітру в особистому досвіді самої дитини, є засобом духовного спілкування з однолітками й дорослими, встановлення взаємодії в соціокультурному та природному середовищі.

Завдання дисципліни:

- **методичні:** розвиток естетичного і емоційного ставлення до творів мистецтва, вміння розуміти їх художній образ, вміння розуміти та цінувати народну художню творчість; виховання активного естетичного відношення до дійсності;
- **пізнавальні:** ознайомлення студентів з основами теорії та історії образотворчого мистецтва, з особливостями розвитку у дітей дошкільного віку творчих здібностей і шляхів формування у них інтересу до різних видів образотворчої діяльності;
- **практичні:** формування практичних навичок художньо-творчої діяльності, залучення до науково-дослідної роботи в галузі образотворчої діяльності дошкільників, розуміння зв'язків художньо - образних завдань твору з ідеєю та змістом.
- **виховні:** виховувати у студентів працьовитість, відповідальність до виконання завдань курсу, дисциплінованість, самостійність.

Очікувані результати навчання

Методика викладання навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей» у ВНЗ передбачає комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця початкової освіти з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування. Курс передбачає надання майбутнім вчителям не тільки теоретичних знань, але й вміння працювати з навчальною методичною літературою, з шкільними підручниками. Крім того, студент повинен набути навички складання конспектів уроків, та їх проведення.

Студент повинен **знати:** специфіку відображення світу в образотворчому мистецтві, його функції в соціумі, види, жанри та засоби виразності візуальних мистецтв: живопису, графіки, скульптури, архітектури та декоративного мистецтва, оволодівають способами їхнього мистецького та психолого-педагогічного аналізу, навчаються визначати критерії, показники, за якими можна встановити цінність творів образотворчого мистецтва для сприймання дітьми дошкільного віку і здійснити добір змісту для образотворчої діяльності та освітньої програми розвитку дитини в ній; сучасні альтернативні програми навчання дітей образотворчої діяльності, форми, методи й прийоми розвитку дитини в ній. Важливою проблемою, що висвітлюється в цьому модулі, є організація освітньо-розвивального середовища для образотворчої діяльності в сучасному дошкільному навчальному закладі; студенти *усвідомлюють* процес створення

педагогічної технології розвитку особистості в різних видах образотворчої діяльності, *ознайомлюються* з конкретними методиками розвитку в дітей здібності сприймати красу в різних її формах, організації різних видів образотворчої діяльності в групах раннього і дошкільного віку, *вивчають* індивідуально-типологічні вияви дітей у процесі спілкування з творами мистецтва та художньої творчості; ознайомлення студентів з альтернативними підходами до визначення педагогічної стратегії і планування образотворчої діяльності. Студенти осмислюють проблему забезпечення перспективності й наступності в організації образотворчої діяльності в дошкільному навчальному закладі і початковій школі, визначають способи і напрями роботи із сім'єю, аналізують зміст й організацію пошукової діяльності в галузі естетичного виховання та образотворчої діяльності, визначають власний шлях в інноваційних науково-дослідних пошуках.

Студент повинен **вміти**: розробляти стратегію освітньої роботи, зміст образотворчої діяльності й умови її функціонування для забезпечення комплексного розвитку особистості в ній та за її допомогою; уміння визначати й моделювати педагогічну тактику, технологію спілкування з дитиною, методики розвитку різних видів образотворчої діяльності та дитини в них.

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу, а саме, комп'ютерна підтримка навчального процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в групах, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, практичних завдань тощо).

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості.

Використовуються методи усного і письмового контролю, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Контроль знань та вмінь студентів з дисципліни **“Методика викладання навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей» у ВНЗ”** здійснюють шляхом виконання тестових завдань, контрольних робіт, контрольних завдань, проведення залікових, складання конспектів занять.

Література:

Основна література:

1. Антонович Е.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво: Навч. посібник. - Львів: Світ. 1993.
2. Ковальчук Т.И., Резниченко Н.И. Виды художественной работы с бумагой: Нагляди о-метод, разработка. - Одесса: Астропринт, 1998.
3. Козлов В.Н. Основы художественного оформления текстильных изделий: Учеб. для вузов. -М.: Лег. и пищ. пром-сть, 1981.
4. *Драпова О. О.* Дитячий малюнок як засіб збагачення педагогічної компетентності батьків// Вісн. Глухів. держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогічні науки. Вип. 2. — Глухів: ГДПУ, 2003. - С. 45-50.
5. *Дронова О.О., Мезіна О.О.* Діагностика та корекція внутрішньосімейних стосунків засобами дитячого малюнка// Гуманізація навчально-виховного процесу: Зб. наук, праць. Вип. IX / Заг. ред. Л.Л.Льогенського, В. І. Сииченко. — Слов'янськ, 2000. - С. 126-130.
6. *КалмиковаЛ. О.* Сучасні проблеми наступності й перспективності та шляхи їх упровадження // Дитинство: Наступність і перспективність: Зб. — Переяслав-Хмельницький, 2000. — 189 с.
7. *Підкуржинна Г.О.* Художньо-педагогічна підготовка фахівців дошкільного виховання в педагогічному університеті: (Системний підхід). — СПб., 1998. — 277 с.
8. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Дошк. виховання. — 2002. — № 3. — С. 24-28.
9. Шульга Л. М. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання: конспект лекцій і занять (за матеріалами власного досвіду). - К.. 1995. - 236 с.

Допоміжна література

1. Декоративно-ужиткове та образотворче мистецтво: Історія, теорія, практика. Вип.3 / Відп. ред. Є.П. Мисько. - Львів: Світ. 1992.
2. Основи художественного ремесла. Ч. 1: Пособие для учит./ Под ред. В.А.Баратулина, О.В.Танкус. - М.: Просвещение. 1986.

3. Педагогічне керівництво образотворчою діяльністю школярів: Курс лекцій для студ. худ.- графічних факультетів пед. ін-тів і ун-тів: Навч. посібник / Прикарпатський ун-т ім. В. Стефаника. Ів.-Франківськ, 1992.

4. Сокольникова Н.М. Изобразительное искусство: Учебник для уч. 5-8 кл.: В 4 ч. Ч.3. Основы композиции. — Обнинск: Титул, 1996.

INTERNET – ресурси (Основні Web-сторінки в INTERNET).

<http://ru.wikipedia.org/wiki/>

<http://subject.com.ua/>

<http://www.nmc.cv.ua/chnu>

<http://studentam.net.ua>

План-схема побудови відповіді

1. Читке визначення сутності поняття, явища чи процесу, що розглядається.
2. Розкриття змісту завдання, що впливає із запитання.
3. Аналіз його стану в педагогічній теорії та практиці.
4. Проблеми, протиріччя та шляхи їх розв'язання.
5. Стислий підсумок (резюме).

Зразок орієнтованої відповіді

Питання. *Поняття про інноваційно-пошукову роботу педагогів у галузі методики образотворчої діяльності*

Освіта на всіх її рівнях потребує творчої активності всіх учасників педагогічного процесу. Зростає значення творчої ініціативи педагогів у пошуку нової стратегії і тактики демократизації та гуманізації педагогічного процесу. Інноваційно-освітня діяльність набуває пріоритетного значення у структурі професійності педагога. Її предметом, як сказано в «Положенні про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності», є розроблення, поширення та застосування освітніх інновацій. Це вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їхні компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності. Категорія «інноваційна діяльність» не лише актуалізує процес оновлення, внесення нових елементів у традиційну систему навчання і виховання, а й розглядається як педагогічна творчість (винахідництво нового в педагогічній науці і практиці), що спрямована на розпиток творчої особистості дитини.

За масштабом інноваційна освітня діяльність може провадитися на всеукраїнському, регіональному рівнях та в умовах окремого освітнього закладу.

У педагогічній науці та практиці виокремлюють три рівні інновацій:

-зовсім нові, досі невідомі;

-розгорнуті або переоформлені ідеї та дії, які набувають актуальності в певному середовищі і в певний час;

-педагогічні ідеї, що існували раніше, але оновлені у зв'язку зі зміною умов та завдань сучасної ситуації життя.

Мотиви, що спонукають педагогів до інноваційної освітньої діяльності, можуть бути різноплановими: суб'єктивними — незадоволення наявною практикою навчання і виховання, стандартними, одноманітними методиками, творча інтуїція, натхнення як наслідок постійного аналізу власної і чужої практики, роздумів і пошуків нового; об'єктивними — залучення педагогів до інноваційної освітньої діяльності через систему управління освітою (участь у наукових семінарах, стажування, методичні об'єднання, курси підвищення кваліфікації, науково-практичні конференції, дискусії, ділові ігри тощо).

Розглянемо етапи розроблення інновацій: їхній опис і перевірку продуктивності та можливостей застосування через педагогічний експеримент.

Опис нововведення передбачає:

-формулювання проблеми, що спричинює необхідність впровадження інновації;

-мета інновацій;

-завдання інноваційного пошуку:

-прогнозований результат нововведення, визначення параметрів, за якими оцінюватиметься ефективність нововведення;

-класифікація інновації, галузь її застосування (управління, дидактика, конкретна методика, психологія тощо).

Експериментальна перевірка продуктивності інновації, її змісту, методів, прийомів, форм організації освітньо-виховної роботи дає змогу встановити причинні зв'язки між інноваційними педагогічними впливами та їхніми результатами (нова якість знань, більш високий рівень розвитку

здібностей, характеристик особистості). Інноваційний педагогічний експеримент, як і науковий, містить такі складові дослідження: об'єкт і предмет, мету, завдання і гіпотезу, методи й етапи дослідницької діяльності. За метою інноваційний педагогічний експеримент може бути: констатаційним, коли відстежується стан педагогічного явища; уточнювальним, що дає підстави для коригування гіпотези нововведення; формувальним — як спосіб здобуття інноваційної освіти; контрольним — для перевірки ефективності інновацій.

Як важлива складова інноваційної освіти інноваційний педагогічний експеримент сприяє формуванню у педагогів дослідницької позиції, пошукового ставлення до діяльності в освітній сфері.

Інноваційні процеси є основним засобом розвитку систем управління. Вони передбачають створення банку інновацій (передових педагогічних ідей) у формі картотеки нововведень.

Показниками передового педагогічного досвіду є: актуальність, новизна, результативність, стабільність, раціональність, перспективність.

Новаторський педагогічний досвід — народжена радикально новою педагогічною ідеєю навчально-виховна організаційно-педагогічна діяльність.

За показниками авторства досвід поділяють на: індивідуальний, груповий і колективний.

Вчені (Л. Кузьміна, Л. Лешенко, Л. Лезіна, Г. Підкурманна та ін.) вважають, що такі характеристики особистості, як інтерес, бажання і здатність пійматися інноваційно-пошуковою діяльністю, важливо формувати як провідні професійні характеристики педагога дошкільного навчального закладу ще в умовах вищівського навчання.

Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна риса педагога — це особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості та рефлексії.

За метою інноваційна освітня діяльність педагога в галузі методики образотворчого мистецтва спрямована на отримання більш високих досягнень в загальному і художньому розвитку особистості дитини, опанування та впровадження нових засобів створення художнього образу у візуальних видах мистецької діяльності, розроблення оригінальних педагогічних технологій методичного супроводження творчого процесу, відкриття нововведень, що зумовлюють прогресивні перетворення в галузі педагогічної практики художньо-естетичного виховання дітей засобами образотворчого мистецтва.

Отже, носіями педагогічних інновацій в галузі образотворчого мистецтва є творчі педагоги, що мають такі характеристики: високий рівень фахової компетенції з образотворчого мистецтва; потребу у творчій діяльності; здатність до ініціативи, висування гіпотез, оригінальних ідей; розвинуту уяву, фантазію; пошуково-перетворювальний стиль мислення; уміння аналізувати, інтегрувати та систематизувати інформацію; позитивну «Я»-концепцію; прогностичні здібності і здатність до пошукової діяльності; здатність до рефлексії свого досвіду.

Найважливішим і необхідним компонентом у структурі інноваційної діяльності є рефлексія, що як внутрішня психологічна діяльність людини спрямована на осмислення, пізнання своїх власних дій і станів, самопізнання свого духовного світу: що роблю, як роблю, навіщо роблю?

Заняття з образотворчого мистецтва — це особлива галузь дошкільної освіти, де нестандартні, інноваційні підходи, індивідуальні пошуки технологій художнього втілення образів є постійним конструктивним елементом творчої діяльності педагога.

*Методика викладання навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» у
ВНЗ* *к.п.н., доц. Н.М. Борисенко*

Пояснювальна записка до курсу

Метою даного курсу є забезпечення процесу підготовки спеціалістів до викладання дисциплін природознавчого циклу, формування науково-педагогічного мислення, педагогічної компетентності у галузі ознайомлення з природним довкіллям. Мета і завдання даного курсу тісно пов'язані з освітньо-кваліфікаційними вимогами до викладача, який оволодів поглибленими фундаментальними психолого-педагогічними і фаховими знаннями інноваційного характеру, набув досвіду застосування нових знань для вирішення педагогічних і науково-дослідних завдань у вищих навчальних закладах.

Важливою складовою фахової підготовки є **предметна природознавча компетентність**, яка полягає у здатності самостійно здобувати та поглиблювати знання з різноманітних галузей природничих наук (основні закони, теорії, актуальні проблеми сучасного природознавства), досконало володіти комплексом сучасних інформаційно-комунікативних технологій та засобів

навчання, застосувати здобуті знання, уміння й навички для самовдосконалення та власного професійно-педагогічного зростання.

Завдання курсу:

методичні:

- засвоєння закономірностей, принципів та методики ознайомлення з довкіллям дітей дошкільного віку;

- ознайомлення з перспективним педагогічним досвідом у контексті формування життєвої природознавчої компетентності дошкільника;

- ознайомлення із методикою проведення різних видів занять, інноваційними методами і прийомами ознайомлення з природним довкіллям (інтелектуальні карти, схеми, моделі, творчі завдання, проекти тощо);

- творче оволодіння ефективними сучасними методами організації ознайомлення дітей з довкіллям на різних етапах дошкільного дитинства;

практичні – формування у магістрантів методичних вмінь і навичок із розроблення та проведення різних форм навчальних занять та наукової роботи, розвиток самоосвіти та самовдосконалення, формування професійних вмінь опрацьовувати теоретичний та практичний навчальний матеріал біологічної спрямованості, уміння створювати методичні розробки з різних форм навчальної роботи зі студентами, формування навичок організації дослідницької діяльності.

прогностичні - стимулювання пошуків власних шляхів викладання курсу ознайомлення з природним довкіллям, формування ключових та предметних компетентностей.

виховні: - формування мотивації до засвоєння сучасних наукових даних про зміст і основні шляхи ознайомлення з природним довкіллям дітей дошкільного віку.

Очікувані результати: формування професійних компетенцій, що дають можливість майбутньому педагогу творчо здійснювати процес методичної підготовки ознайомлення з природним довкіллям.

Зміст програми орієнтований на формування у студентів наступних **знань** та **умінь**, що впливають на формування відповідних **компетенцій** вихователя дошкільного закладу.

Вимоги до знань та вмінь магістрів:

Знати: теоретичні основи ознайомлення з природою, зміст, принципи та завдання ознайомлення дітей з природою, основні методи та форми ознайомлення з природним довкіллям; методологічні, психолого-педагогічні засади роботи щодо ознайомлення дітей з природним довкіллям; види, зміст, структуру та методику проведення занять та екскурсій у природі; педагогічні технології формування екологічної культури дітей дошкільного віку, мету, завдання та зміст провідних концептуальних, базових та варіативних програмових документів з актуальних проблем сучасної дошкільної освіти; вимоги до проведення занять з ознайомлення з довкіллям та його окремих етапів і щодо використання методів і прийомів навчання.

Уміти: добирати методи і методичні прийоми відповідно до мети і форми заняття; організувати навчальний процес, відповідно до мети та сутності відображених методів навчання; застосовувати новітні педагогічні технології навчання під час викладання курсу «Основи природознавства з методикою». визначати компоненти професійно-орієнтованої технології навчання; проводити різні види аудиторних занять, організувати самостійну пізнавальну діяльність студентів на аудиторних заняттях та в позааудиторний час; досягати визначеної мети навчального процесу за допомогою різних методів і методичних прийомів; формувати у студентів методичні та предметні компетенції. зіставляти і пов'язувати систему роботи ознайомлення з природним довкіллям з розвитком мовлення, логічного мислення дітей; організувати навчання відповідно до провідних положень методичної науки про використання принципів, методів, прийомів, форм, засобів розвитку світогляду, мислення, мовлення дітей; аналізувати заняття та роботу в повсякденному житті з ознайомлення з довкіллям у дошкільному закладі; планувати навчальний матеріал з ознайомлення з довкіллям, визначати провідні завдання навчання дітей на заняттях та в повсякденному житті з урахуванням сучасних вимог до організації процесу навчання; складати конспекти занять та виховних заходів для дітей різних вікових груп; контролювати, оцінювати та діагностувати знання, вміння та навички дітей; добирати і проводити дидактичні мовні ігри та ігрові вправи відповідно до мети навчання; виготовляти дидактичний матеріал для активізації та закріплення знань дітей про довкілля, описувати методику його використання; бути здатним самостійно опанувати нові знання, критично оцінювати набутий досвід з позицій останніх досягнень методики дошкільної освіти. проводити педагогічний експеримент, послуговуючись розробленими діагностуючими методиками з урахуванням специфіки роботи вихователя

дошкільного закладу, робити висновки з експериментально-дослідної діяльності, зіставляти одержані результати з теоретичними та методичними положеннями науки.

Література:

1. Борисенко Н.М. Роль малих фольклорних жанрів у проведенні етюдних занять екологічного спрямування. / Н.М.Борисенко // Базова програма «Я у Світі»: групові та індивідуальні форми роботи у ДНЗ –Харьків.: Вид. група „Основа”, 2010. -206 с.– С.86-110.
2. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній дошкільний вік / С.М.Ванжа, Т.І. Ожимова. – Х.: Вид-во «Ранок», 2014. -208с. (Серія «Сучасна дошкільна освіта»)
3. Глухова Н.Базова програма «Я у Світі»: формування природничої компетентності дошкільника. [Текст] // Вихователь-методист дошкільного закладу.-2009. - №7.–С.4 - 8.
4. Горопаха Н. Методика ознайомлення дітей з природою: хрестоматія / Н. Горопаха. – К., 2012. – 432 с.
5. Поніманська Т.Г. Дошкільна педагогіка: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Поніманська Тамара Іллівна. - К.: «Академвидав», 2006. – с. 456.
6. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника: [навч.метод.посіб. До Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»] / З.П.Плохій. –К.: Світич, 2010. – 144с.

Інформаційні ресурси

1. Венгер Л. А. Готов ли ваш ребенок к школе [Текст з екрану]. / Л.А.Венгер, Т.Д. Марцинковская, А.Л.Венгер — М.: Знание, 1994. — 192 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://psychlib.ru/mgppu/Vgl-1994/Vgl-1994.htm>
2. Концепція екологічної освіти / - Рішення колегії Міністерства освіти і науки України N 13/6-19 від 20.12.2001-К.: – 8 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.edu.kiev.ua/>

План-схема побудови відповіді

1. Визначення поняття чи явища, про яке йдеться у питанні (при потребі пояснення терміна).
2. З'ясування та обґрунтування ключових положень питання (якщо треба вказати різні точки зору на аналізовану проблему).
3. Підтвердження основних положень відповіді конкретними прикладами.

Зразок орієнтовної відповіді

Питання: *Основні принципи екологічної освіти та виховання.*

Аналіз практики діяльності вищих навчальних закладів дозволив визначити ряд традиційних дидактичних принципів, що є визначальними у формулюванні мети і завдань та провідними у здійсненні екологічної освіти і виховання. Реалізація цих принципів є основною умовою успішного формування екоцентричного світогляду. Це принципи науковості, цілісності, системності і послідовності, доступності та розвиваючого навчання і водночас комплексного й індивідуального підходів, позитивного наслідування та цілеспрямованості й мотивації у вихованні особистості .

У логічній єдності з дидактичними принципами визначаються специфічні принципи екологічної освіти і виховання, а саме: принцип цілісності, принцип неперервності (систематичності), принцип інтегративності, принцип взаємозв'язку краєзнавчого і національного підходів у розкритті проблем екології, принцип гуманізації стосунків між людиною і природою, принцип практичної спрямованості.

В окрему групу принципів екологічної освіти і виховання виділено принципи, які найбільш повно забезпечують умови поєднання інтегрованого впливу на інтелектуальну, емоційну, вольову і діяльні сферу особистості. Саме єдність наукових знань про геосоціоприродні системи з емоційним сприйманням та переживанням наслідків екологічних проблем, свідками яких є студенти, породжує в їх свідомості стійке бажання не тільки активно діяти у напрямку з охорони довкілля, але й але й займатися екологопедагогічною діяльністю. Тому, враховуючи, що навчально-виховний процес має особистісно-орієнтований характер, а природоохоронна робота - конкретне спрямування на розв'язання місцевих екологічних проблем, Г. Пустовіт , пропонує наступні принципи:

- спрямованості на розвиток емоційно-ціннісної сфери особистості;
- спрямованості на розвиток діяльнісно-практичної сфери особистості;
- доцільності поєднання форм, методів та засобів навчання й виховання відповідно до змісту й завдань екологічної освіти і виховання;
- забезпечення ефективних умов реалізації особистісно-орієнтованих завдань екологічної освіти і виховання.

Принцип цілісності сприяє формуванню у майбутніх вчителів розуміння єдності і цілісності соціокультурного і соціоприродного середовища, взаємозв'язку і взаємозалежностей його складових у процесах і явищах, що відбуваються в них; розкриттю місця і ролі людини, а також її діяльності у навколишньому середовищі у двох якостях - як біологічно залежної одиниці і як могутньої геологічної сили.

Принцип неперервності сприяє формуванню стійкого інтересу й потреби в постійному поповненні знань та удосконаленні практичних умінь і навичок екологічно доцільної поведінки і діяльності в навколишньому середовищі.

Принцип варіативності запровадження поліваріантності і різнорівневості навчальних програм, поглиблення і розширення їх практичної спрямованості, диференціації й індивідуалізації як навчальної, так і конкретної природоохоронної роботи сприяє ефективному розвитку інтелекту, духовному зростанню.

Принцип інтегративності є одним з провідних принципів конструювання змісту екологічної освіти і виховання.

Принцип міждисциплінарності забезпечує умови для ефективного усвідомлення учнями єдності і взаємозв'язку соціокультурного і соціоприродного середовища у процесі вивчення інтегрованих курсів і має на меті сприяти усвідомленню ними цілісності природи.

Принцип локальності в розкритті екологічних проблем. Реалізація цього принципу в навчально-виховному процесі навчального закладу забезпечується сукупним застосуванням у логічній єдності дидактичних принципів навчання: науковості, системності і послідовності, доступності та наочності, що сприяє формуванню комплексного і водночас цілісного уявлення про динаміку проблем взаємодії людини зокрема та суспільства в цілому з навколишнім середовищем на локальному (місцевому) рівні.

Спрямованість на розвиток емоційно-ціннісного ставлення особистості до природи. Реалізація цього принципу в навчально-виховному процесі спрямовується на створення педагогічних умов систематичного і послідовного впливу на особистість з метою формування не лише інтелектуальних, а насамперед, емоційних і моральних якостей, як взаємопов'язаного процесу, що здійснюється не у відриві від природи, а у безпосередньому спілкуванні з нею.

Принцип спрямованості на розвиток діяльнісно-практичної сфери особистості є одним із провідних принципів реалізації на практиці здобутих знань екологічного змісту, що логічно поєднує системність, наступність, доступність і цілісність процесів навчання і виховання особистості, забезпечує унікальні умови для безпосередніх контактів учнів різного віку з об'єктами природи, реалізації їхніх інтересів, потреб та запитів у практичному вивченні і безпосередній участі в її охороні.

Принцип гуманізації стосунків між людиною і природою сприяє формуванню, насамперед, глибинних основ моральної поведінки особистості у довкіллі, визнання й усвідомлення нею незаперечної цінності об'єктів природи, що забезпечує в кінцевому результаті формування екологічно орієнтованої активної життєвої позиції щодо розв'язання екологічних проблем, не за рахунок самої природи чи її окремих об'єктів, а в гармонії з нею, за умови поваги та дотримання її законів.

Принцип доцільності поєднання форм, методів та засобів відповідно до змісту і завдань екологічної освіти і виховання розкриває сутність процесу ефективного визначення і застосування в навчально-виховному процесі позашкільних навчальних закладів форм, методів і засобів екологічної освіти і виховання дітей.

СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Спеціалізація: **Англійська мова**

Англійська мова з методикою навчання в дошкільних закладах

к.п.н., ст.викладач Швець Т.А

Пояснювальна записка до курсу

Метою даного курсу є опанування студентами теоретичними знаннями і практичними навичками з теоретичного курсу англійської мови; розкриття перед студентами особливої ролі дошкільного дитинства як сенситивного періоду опанування іноземної мови, ознайомлення їх із завданнями і змістом навчання англійської мови дітей дошкільного віку, з методами і прийомами роботи, викликати інтерес і зацікавленість до теоретичного вивчення проблеми навчання англійської мови в дошкільному віці, навчити творчо використовувати одержані під час навчання теоретичні знання у практичній діяльності, сприяти професійному становленню майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти.

Завдання курсу:

Пізнавальні:

- Сформувати у студентів уявлення про особливості навчання іноземної мови дітей дошкільного віку, надати знання про механізми опанування дитиною рідної та іноземної мов.
- Створення умов ґрунтового засвоєння теоретичних знань та здобуття практичних умінь управління навчально-виховним процесом з іноземної мови в дошкільному закладі;

Виховні:

- Виховання в студентів соціальної активності, намагання керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості.

Розвивальні:

- Розвивати у студентів вміння використовувати теоретичні знання при вирішуванні практичних питань викладання англійської мови у дитячому садку, організації навчання англійської мови у родинному оточенні, спрямовувати свою увагу на творчий пошук в питаннях організації та проведення занять з англійської мови в дошкільному закладі освіти і в умовах сім'ї;
- Розвиток прагнення до міцного усвідомленого засвоєння змісту, організаційних форм і методів навчання англійської мови дітей дошкільного віку;

Очікувані результати навчання

Професійні знання у галузі та уміння застосовувати їх у педагогічній діяльності: філософські, лінгвістичні, психологічні, дидактичні основи методики англійської мови, загальні питання методики навчання англійської мови в ДНЗ; особливості формування англійськомовних навичок; структури курсу методики навчання англійської мови дошкільників та його методичне забезпечення.

Здатність до свідомого вибору шляхів та методів удосконалення своїх особистих і професійних якостей, уміння застосовувати на практиці здобуті знання з метою навчання дітей іноземної мови.

Моделювання занять за різними теоретичними основами методики навчання англійської мови в ДНЗ.

Здатність до системного мислення у професійній сфері, креативність у вирішенні професійних завдань.

Наполегливість у досягненні мети та якісному виконанні функціоналу професійної діяльності.

Володіння навичками дослідницької та організаторської діяльності. Аналіз психолого-педагогічних аспектів освітнього процесу в ДНЗ стосовно виховання дитини-білінгва.

Література:

Основна література:

1. Антрушина Г.Б. и др. Лексикология английского языка; Учеб, пос. для лед. ин-тов М.: Высш. шк. 1986.-223с.
2. Аракин А.Д. Очерки по истории английского языка. – М.: Высшая школа, 2005. – 139 с.
3. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка: Учебник для ин-тов и фак. иностр. языка. - 3-е изд., доп.-М.: Высш. шк. 1986.-295с.

4. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – Київ: Редакція журналу «Дошкільне виховання», 2012. – 68 с.
5. Бархударов А.С. Очерки по морфологии современного английского языка. – М.: Высшая школа, 2007. – 277с.
6. Бігич О.Б. Типова програма з курсу “Методика викладання англійської мови в початковій школі”. – К.: Вид. Центр КНЛУ, 2004. – 64 с.
7. Гайдук С. Методика навчання дітей дошкільного віку іноземної мови: методичні рекомендації [для студентів I (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 0101 “Педагогічна освіта” напряму підготовки 6.010101 “Дошкільна освіта”] / Світлана Гайдук. – Дрогобич : Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2015. – 64 с.
8. Иванов И.П., Буракова В.В. Теоретическая грамматика английского языка. – М.: Высш.школа, 2007. – 287с.
9. Ильиш Б.А. История английского языка. – Л.: Просвещение, 2003. – 403с.
11. Раевська Н.М. Лексикологія англ. мови: Підручник для вузів.- 4-е вид., доп.-К.: Вища школа., 1979.-302с. Фонетика англ. языка / В.А. Васильева и др. Учебное пособие для педагогических институтов т факультетов ин. языков.- М.: 1962- 384с.
12. Расторгуев Г.А. История английского языка. – М.: Высшая школа, 2010. – 248с.
13. Шкваріна Т. М. Англійська мова для дітей дошкільного віку (програма, методичні рекомендації): Навч. посіб. для вчителів раннього навчання англ. мови, студентів вищ. пед. навч. Закладів / Т. М. Шкваріна. – Умань: Видавничо-поліграф. підприємство, 2003. – 120 с.
14. Шкваріна Т. М. Методика навчання іноземної мови дошкільників: Навчальний посібник / Т. М. Шкваріна. – Київ: “Освіта України”, 2007. – 300 с.

Додаткова:

1. Бойко О. В. До проблеми наступності у навчання старших дошкільників та молодших школярів англійської мови / О. В. Бойко // Зб. наук. праць Бердянського державного педагогічного університету. – № 1. – Бердянськ : БДПУ, 2005. – С. 68–74.
2. Бойко О. В. Формування мовленнєвої активності старших дошкільників в процесі вивчення англійської мови / О. В. Бойко // Матеріали Х підсумкової наук.-прак. конф. викладачів МДГУ : зб. наук. праць / за заг. ред. К. В. Балабанова / М-во освіти України, Маріуполь : МДГУ, 2008. – С. 192–194.
3. Рогова Г. В. Концепція підготовки спеціалістів с правом преподавания иностранного языка детям раннего возраста / Г. В. Рогова, Т. Е. Сахарова // Иностр. яз. в школе. – 1990. – № 6. – С. 78–82.
4. Соколовська С. В. До проблеми навчання англійської мови дітей дошкільного віку// Сучасні технології викладання іноземних мов у професійній підготовці фахівців: Зб. наук. статей. – К.: Київський інститут туризму, економіки і права, 2000. – С. 242–249.
5. Соколовська С. В. Розвивальне середовище в навчанні іноземної мови дошкільників// Національна освіта: провідні тенденції та перспективи (до 140-річчя) від дня народження Б.Д.Грінченка): Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції// Редкол.: Н.М.Бібік та ін. – К.: КМПУ ім. Б.Д.Грінченка, 2004. – С. 96–97.
6. Шкваріна Т. М. Поліглоти з дитсадка. Підготовка у педагогічному училищі вихователя з правом викладання англійської мови / Т. М. Шкваріна // “Освіта.” 12–19 травня 1999р. – № 26–27. – С. 6–7.
7. Шкваріна Т. М. У світ іноземної мови з цікавістю / Т. М. Шкваріна // Дошкільне виховання. – 2000. – №1. – С. 22–23.
8. Brown R. A First Language: the Early Stages / R. A. Brown. – Cambridge, 1973. –11 p.

Інтернет ресурси:

9. Англійська мова з дитинства [електронний ресурс]. – Режим доступу : osvita.ua/home/develop/8664/
10. Бігич О. Б. Експериментальне навчання старших дошкільників англійської мови аудіювання з використанням мультимедійної презентації [Електронний ресурс] / О. Б. Бігич, А. Г. Мокіна // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2013. – Випуск 6. – С. 66–70. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VZhDU_2013_6_13.pdf
11. Рудич О. О. Навчання дошкільнят іноземної мови у контексті сучасних освітніх тенденцій [електронний ресурс] / О. О. Рудич. – Режим доступу : www.Rusnauka.com/23.NTP_2010/Philologia/70276.doc.htm

12. Навчання дошкільнят англійської мови [електронний ресурс]. – Режим доступу : prolisok.it-we.net

13. Шкваріна Т. М. Дидактичні основи створення засобів підготовки вчителів до здійснення іншомовної освіти дошкільників [електронний ресурс] / Т. М. Шкваріна. – Режим доступу : www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/1.php?aut

План-схема побудови відповіді:

1. Мета навчання англійської мови в ДНЗ
2. Підходи до особливостей формування комунікативної компетенції дошкільника.
3. Завдання навчання англійської мови.
4. Зміст дошкільного навчання англійської мови.

Зразок орієнтовної відповіді з методики навчання англійської мови в ДНЗ

Питання. *Зміст мета і завдання дошкільного навчання англійської мови*

Метою навчання англійської мови є сприяння повноцінному, своєчасному розвитку дитини, збагаченню її інтелектуальної, вольової, емоційної, моральної та соціальної сфер у процесі оволодіння основами іншомовного спілкування.

Раннє навчання англійської мови — це не вузькоспрямована підготовка до іншомовного спілкування, не муштра методами імітації дітей, які віковим розвитком ще не підготовлені до довільного запам'ятовування незрозумілих слів, фраз та кліше. Навчання дошкільників англійської мови — це передовсім система певним чином організованої педагогом цільової ігрової діяльності, що сприяє розвитку і вихованню дитини, реалізації нею у процесі такої діяльності нагромадженого досвіду і сформованих якостей для засвоєння мінімізованого обсягу англомовних знань та вмінь. Тобто мета дошкільного навчання передбачає реалізацію виховних, розвивальних, освітніх та практичних цілей.

Визначення мети навчання дошкільників англійської мови має для практики неформальне значення.

Розвивальна, виховна, освітня мета навчання набувають пріоритетного значення порівняно з практичною ціллю, а не навпаки, як це прагнуть часто робити окремі педагоги, ставлячи перед дітьми дошкільного віку вимоги, які сильні лише школярам. Процес навчання англійської мови має бути засобом соціалізації дитини, допомагати розкрити її особистий потенціал з урахуванням індивідуальних особливостей.

Практична мета навчання дошкільників англійської мови - це формування елементарної англомовної комунікативної компетенції.

Комунікативна компетенція особистості базується на мовленнєвій, мовній, соціокультурній, навчальній компетенціях. Мовленнєва компетенція дошкільника інтегрує компетенції в аудіюванні та говорінні, є вмінням адекватно і доречно користуватися мовою у конкретних ситуаціях. Мовна компетенція поєднує у собі фонетичну, лексичну та граматичну компетенції. Соціокультурна компетенція містить країнознавчу та лінгвокраїнознавчу компетенції. Навчальна компетенція передбачає сформованість навчальних умінь.

Викладені принципи і розуміння мети навчання визначають підходи до особливостей формування комунікативної компетенції дошкільника. У процесі дошкільного навчання дитина здобуває лише початкові мовленнєві уміння, що базуються на елементарних англомовних знаннях, рецептивних слухових, лексичних, граматичних та продуктивних вимовних, лексичних та граматичних навичках. Мовний матеріал дитина засвоює лише як засіб оформлення або розуміння висловлювань у процесі спілкування. Під час ігрової навчальної діяльності діти опосередковано долучаються до основ соціокультурної та навчальної компетенцій англомовного спілкування.

Отже, практична мета дошкільного навчання англійської мови передбачає оволодіння дітьми вміннями в аудіюванні та говорінні, достатніми для того, щоб вступити у мовленнєвий контакт зі співрозмовником, долучитися до розмови, отримати і передати елементарну інформацію, пов'язану зі змістом дитячого спілкування, припинити спілкуватися та ін., а не просто сказати якусь фразу англійською мовою.

Завдання навчання

1. Викликати у дітей інтерес до іноземної мови і підтримувати його у процесі навчання.
2. Організувати спілкування дітей іноземною мовою у межах базового комунікативного мінімуму.

3. Залучати мовленнєвий досвід спілкування рідною мовою для переходу на спілкування іноземною і навпаки.

4. У процесі вивчення іноземної мови актуалізувати позитивні риси характеру дитини, такі, як доброзичливість, відкритість, милосердя та інші моральні якості.

Компоненти змісту

Вибір змісту раннього навчання іноземної мови проводиться з урахуванням трьох принципів:

- урахування підготовчого характеру навчання;
- посиленості змісту, в цілому, і його частин, зокрема;
- достатності змісту для реалізації мети і цілей навчання.

Визначаючи зміст навчального матеріалу, потрібно враховувати:

- рівень розвитку рідного мовлення дітей дошкільного віку;
- мотивацію, зміст і характер спілкування дітей дошкільного віку;
- частотність лексики дітей цього віку, і, у першу чергу, частотність вживання дієслів та іменників;

- забезпеченість повторюваності відібраних для вивчення лексичними одиницями та мовленнєвими функціями.

Зміст раннього навчання іноземної мови може завжди розглядатися як орієнтовний, ні в якому разі не жорстко заданий. Враховуючи вік та особливості розвитку дітей педагог на свій розсуд може скорочувати обсяги змістового матеріалу.

Тому у методиці існує поняття мінімуму мовного та мовленнєвого матеріалу. Мінімізація змісту англомовної освіти визначається підготовчим характером навчання та спрямованістю на розвиток і формування особистості.

Категорія «зміст» відповідає на питання «що вивчати?», «чого навчати?».

Зміст – це система знань, інтелектуальних і практичних навичок та вмій, досвід здійснення творчої діяльності, емоційно-ціннісних ставлень.

Компоненти змісту:

I. Сфери спілкування, теми, ситуації.

II. Мовний, мовленнєвий, країнознавчий, лінгвокраїнознавчий матеріал.

III. Знання, навички, уміння.

Зміст навчання має забезпечити досягнення головної мети навчання дошкільників – сприяти загальному розвитку дитини у процесі формування елементарних умінь спілкуватися іноземною мовою.

Зразок орієнтовної відповіді з теоретичного курсу англійської мови:

Питання: *The traditional parts of speech.*

The traditional grammatical classes of words are called "parts of speech". Since the words are distinguished not only by grammatical, but also by semantico-lexemic properties, some scholars /Smirnitsky/ refers to parts of speech as "lexico-grammatical category".

It should be noted that the term "part of speech" is purely traditional and conventional? Words are divided into notional and functional which reflect their division in the grammatical tradition into chargeable and unchangeable.

To the notional parts of speech belong the noun, the adjective, the numeral, the pronoun, the verb, the adverb - the words of complete nominative meaning characterized by self-dependent function in the sentence.

In modern linguistics parts of speech are discriminated on the basis of the three criteria: "semantic", "formal", "functional".

The "semantic" criterion presupposes the "categorical meaning of the part of speech";

The "formal" criterion provides for the exposition of the specific inflectional and derivational features of all the lexemes subsets of a part of speech.

The "functional" criterion concerns the syntactic role of words in the sentence typical of a part of speech.

Within the identificational criteria "meaning- form-function" the features of each part of speech can be described.

The three- criteria characterization of parts of speech has been developed in Soviet languages by V.V.Vinogradov in connection with his study of Russian grammar, A.I. Smirnitsky and B.Alysh in connection of their study of English grammar.

Пояснювальна записка до курсу

Програма державного екзамену «Логопедія з історією логопедії» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів, які опановують рівень вищої освіти «магістр» зі спеціальності «Дошкільна освіта» спеціалізація «Логопедія».

Зміст навчальної дисципліни скерований на вдосконалення вузівської підготовки кваліфікованих логопедичних кадрів та поліпшення системи організації корекційно-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку із порушеннями мовленнєвого розвитку.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є етіопатогенез, симптоматика відхилень мовленнєвого розвитку та система організації диференційованої логопедичної роботи з дітьми-логопатами дошкільного віку.

Мета викладання навчальної дисципліни – сформувати у майбутніх логопедів професійну компетентність через озброєння знаннями з етіології, патогенезу та симптоматики мовленнєвих розладів, формування умінь профілактики, діагностики порушень мовленнєвого розвитку та організації корекційно-розвивальної, відновлювальної роботи з дітьми-логопатами різного віку, а також консультативної роботи з батьками дітей-логопатів та педагогами дошкільних закладів.

Очікувані результати. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- історію становлення логопедії як науки;
- актуальні завдання сучасної логопедії;
- причини та механізми мовленнєвих розладів у дітей;
- симптоматику мовленнєвих розладів;
- сучасні класифікації мовленнєвих порушень;
- методи та прийоми діагностики, корекції та профілактики вад мовлення у дітей

Студенти повинні **вміти:**

- робити порівняльний аналіз поглядів різних вчених на етіологію та механізми мовленнєвих розладів;
- володіти спеціальною науковою термінологією;
- проводити логопедичне обстеження дітей дошкільного віку, використовуючи спеціальні методи та прийоми диференційної діагностики;
- організовувати ефективну корекційно-розвивальну роботу з логопатами різного віку та консультативну роботу з батьками дітей-логопатів;
- застосовувати ефективні засоби профілактики мовленнєвих порушень у дітей;
- використовувати здобуті знання для вирішення практичних завдань в межах майбутньої професійної діяльності.

Література:

Основна література

1. Выявление и преодоление речевых нарушений в дошкольном возрасте / Под ред. И.Ю.Кондратенко. – М: Айрис-пресс, 2005. – 326с.
2. Дьоміна І.Й. Розвиток мовлення дитини. – К.: Главник, 2004. – 109с.
3. Жукова Н.С., Мастюкова Е.М., Филичева Т.Б. Логопедия: преодоление общего недоразвития речи у дошкольников. – М.: Владос, 2000. – 309с.
4. Каше Г.А. Подготовка к школе детей с недостатками речи. – М.: Просвещение, 1985. – 189с.
5. Коноплята С.Ю. Ринологія від А до Я. – К.: КНТ, 2016. – 314с.
6. Корнев А.Н. Основы логопатологии детского возраста: клинические и психологические аспекты. – СПб: Речь, 2006. – 380с.
7. Корнев А.Н. Нарушения чтения и письма у детей. – СПб.: Изд-й дом „МиМ”, 1997.- С. 150-268.
8. Лалаева Р.И. Нарушения чтения и пути их коррекции у младших школьников. – СПб: СОЮЗ, 1998. -258с.
9. Лалаева Р.И. Логопедическая работа в коррекционных классах. – М.: ВЛАДОС, 1998. – 316с.

10. Логопедия в школе: Практический опыт / Под ред. В.С. Кукушина. – М.: ИКЦ „МарТ”, 2004. – 352с.
11. Парамонова Л.Г. Дисграфия: диагностика, профилактика, коррекция. – М.: Академия развития, 2006. – 181с.
12. Российская Е.Н. Методика формирования самостоятельной письменной речи у детей. – М.: Академия развития, 2004. – 294с.
13. Садовникова И.Н. Нарушения письменной речи и их преодоление у младших школьников. – М.: ВЛАДОС, 1997. – 352с.
14. Коррекционно-педагогическая работа в дошкольных учреждениях для детей с нарушениями речи / Под ред. Ю.Ф.Гаркуши. – М.: Сфера, 2007. – 111с.
15. Логопедия: учебник для пед.вузов / Под ред. Л.С. Волкова и В.И. Селиверстова. – М.: Владос, 20007. – 563с.
16. Логопедія / За ред. М.К.Шеремет. – К.: Вид.дім «Слово», 2016. – 812с.
17. Логопедична допомога дітям з фонетико-фонематичними вадами мови: Методичні рекомендації у 2-х ч. / Укл. М.В.Артюх. – К.: ІЗМН, 1996. – 163с.
18. Основы теории и практики логопедии / Под ред. Р. Е. Левиной. – М.: Просвещение, 1968. – 312с.
19. Собонович Е.Ф. Методика выявления речевых нарушений у детей и диагностика их готовности к обучению. – К.: Освіта, 1998. – 87с.
20. Ткаченко Т.А. Учим говорить правильно. Система коррекции общего недоразвития речи у детей 5 лет. – М.: Гном и Д., 2001. – 82с.
21. Ткаченко Т.А. Учим говорить правильно. Система коррекции общего недоразвития речи у детей 6 лет. – М.: Гном и Д., 2001. – 89с.
22. Филичева Т.Б., Туманова Т.В. Дети с фонетико-фонематическим недоразвитием речи. – М.: Академия, 2000. – 64с.
23. Филичева Т.Б., Чиркина Г.В. Устранение общего недоразвития речи у детей дошкольного возраста. – М.: Айрис- пресс, 2005. – 281с.

Додаткова література

1. Беккер К.П., Совак М. Логопедия. – М.: Медицина, 1981. – 285с.
2. Белякова Л.И., Дьякова Е.А. Логопедия. Заикание. – М.: Владос, 2002. – 401с.
3. Бельтюков В.И. Об усвоении детьми звуков речи. – М.: МГУ, 1964. – 104с.
4. Громова О.Е., Соломатина Г.Н. Логопедическое обследование детей 2—4 лет. – М.: Нора-принт, 2004. – 168с.
5. Парамонова Л.А. Логопедия для всех. – М.: Владос, 1997. – 216с.
6. Рібцун Ю.В. Професійний довідник учителя-логопеда ДНЗ. – Харків: Основа, 2012. – 239с.
7. Понятийно-терминологический словарь логопеда / Под ред. В. И. Селиверстова. – М.: ВЛАДОС, 1997. – 406с.
8. Поваляева М. А. Справочник логопеда. – Ростов-на-Дону.: Феникс, 2002. – 395с.
9. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. – К., 2012. – 267с.
10. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей. -К.: Освіта, 1991. – 90с.
11. Сазонова С.Н. Развитие речи дошкольников с общим недоразвитием речи. – М.: Академия, 2003. – 144с.
12. Селиверстов В.И. Заикание у детей. Психокоррекционные и дидактические основы логопедического воздействия. — М.: Владос, 2001.
13. Спирина Л.Ф. Особенности речевого развития учащихся с тяжелыми нарушениями речи. – М.: Просвещение, 1980. – 212с.
14. Филичева Т. В., Чевелева Н.А. Логопедическая работа в специальном детском саду. – М.: Просвещение, 1987. – 264с.
15. Филичева Т.Б., Чевелева Н.А., Чиркина Г.В. Основы логопедии. – М.: Педагогика, 1990.
16. Фомичева М.Ф. Воспитание у детей правильного произношения. – М.: Просвещение, 1989.
17. Хватцев М.Е. Логопедическая работа с детьми дошкольного возраста. – М.: Академия развития, 1995. – 190с.
18. Ястребова А.В., Спирина Л.Ф., Бессонова Т.П. Учителю о детях с недостатками речи. – М.: Аркти, 1997. – 219с.

Інтернет-ресурси

<http://www.prescool.km.ru/>
<http://logopediya.com/>
<http://logopedi.narod.ru/>
<http://www.krok.org.ua/logo-rus.php>
<http://www.logopediya.ru/>
<http://www.logopediya.com.ua/>
<http://www.logolife.ru/>

План-схема побудови відповіді

1. Типологія механізмів порушень звукової сторони мовлення у дітей.
2. Порушення іннервації органів артикуляції.
3. Сенсорні (перцептивні) порушення.
4. Комбінація сенсорних і моторних механізмів.
5. Фонематичні або фонологічні (мовні) механізми.
6. Незначні анатомічні аномалії органів артикуляції та зубно-щелепно-ї системи.

Зразок орієнтовної відповіді

Питання. *Механізми порушення звукової сторони мовлення у дітей.*

Порушення звуковимови є найпоширенішим різновидом мовленнєвого онтогенезу у дітей.

За даними літературних джерел можна виділити наступні види механізмів порушення звукової сторони мовлення у дітей (С. Ляпідевський, О. Мастюкова та ін.)

- 1) порушення іннервації органів артикуляції (тобто неврологічний механізм);
- 2) несформованість артикуляційного праксису;
- 3) сенсорні (перцептивні) порушення;
- 4) комбінація сенсорних і моторних механізмів;
- 5) фонематичні або фонологічні, тобто мовні механізми;
- 6) незначні анатомічні аномалії органів артикуляції та зубно-щелепно-ї системи;

Порушення іннервації органів артикуляції як можливий механізм порушень звуковимови, на думку О.Корнева, може розглядається тільки у тих у випадках, коли досить грубо порушуються елементарні форми нервової регуляції м'язових скорочень, до яких відносяться такі параметри, як скорочувальні можливості (здійснення рухів у повному обсязі), м'язовий тонус (включаючи збереження оптимального балансу тону м'язів-агоністів і антагоністів), здатність довільно здійснювати рухи. Все, що відноситься до дій, тобто довільних, цілеспрямованих рухових актам, на основі яких формуються рухові навички, доцільно позначати як порушення вищих коркових функцій.

Отже, цей механізм пояснює порушення звуковимови лише у випадках дизартрії, коли у дитини у тому чи іншому ступені порушено всі звукові характеристики сегментарного й супрасегментарного рівня.

Несформованість артикуляційного праксису. Як відомо, необхідною умовою для реалізації висловлень у звуковій формі є здатність до довільної точної, цілеспрямованої координації артикуляційних м'язів. У процесі оволодіння звуковимовою мають сформуватися й автоматизуватися моторні програми, що відповідають фонологічним одиницям або їх комбінаціям (складу, слову і т.д.). Далі ці програми повинні набути топологічні властивості, характерні тільки для символічних дій. Упродовж середнього періоду мовленнєвого онтогенезу (4-5 років) всі три рівні артикуляційного праксису досягають зрілості, що забезпечує можливість утворення інваріантних схем артикуляційних дій (тобто артикулем) і моторних макропрограм, що відповідають фонетичному слову або синтагмі. У випадках відхилення у мовленнєвому розвитку має місце асинхронія у дозріванні цієї тривірневої системи. Вибіркова дисфункція або незрілість одного з рівнів системи артикуляційного праксису призводить до відповідних фонетичних або фонологічних порушень.

Сенсорні (перцептивні) порушення. Розрізняють декілька рівнів дисфункції:

а) власно *сенсорний рівень*, тобто порушення тонального слуху (периферична й сенсоневральна туговухість), що призводить до специфічного розвитку мовлення, зокрема недорозвинення звукової сторони мовлення;

б) *первинно-гностичний рівень* порушення – первинні порушення слухомовленнєвого гнозису, «фонематичного слуху», або, точніше, фонематичного сприйняття, що призводять до нездатності розпізнавати окремі звуки мовлення й звукокомплекси і що, в свою чергу,

супроводжується різким зниженням здатності до утворення умовних зв'язків між звуковими образами та їх значенням (подібні явища спостерігаються у дітей із сенсорною алалією);

в) *вторинно-гностичний рівень* – вторинні вибіркові порушення фонематичного сприйняття, що виникають внаслідок неповноцінності слухоартикуляційної інтеграції, коли дефектний кінестетичний образ здійснює негативний вплив на первинно збережений акустичний образ;

г) *первинна парціальна дисфункція «фонематичного сприйняття»*, тобто порушення диференційованого сприйняття вузької групи фонем у дітей із збереженим тональним слухом (механізм покладено в основу класифікації дислалії).

Комбінація сенсорних і моторних механізмів. У логопедичній практиці зустрічається досить часто. Один із прикладів таких розладів – вторинне порушення фонематичного сприйняття у дітей з порушеннями звуковимови. У поєднанні обидва механізми призводять до більш стійких дефектів звуковимови.

Фонематичні або фонологічні (мовні механізми). У логопедії існує й інша, лінгвістична точка зору на механізми порушень звуковимовної сторони мовлення, згідно якої змішування фонем розглядаються як ознака недостатньої сформованості або недорозвинення семіотичної системи фонологічних протиставлень. До особливостей симптоматики слід віднести домінування заміни артикуляційно засвоєних дитиною звуків і наявність змішувань звуків за акустичними ознаками.

Незначні анатомічні аномалії органів артикуляції та зубно-щелепної системи. Незначні аномалії будови артикуляційного апарату слід розглядати як умовно патологічний фактор. Формування вимовних навичок залежить від зрілості й індивідуальної пластичності функціональної системи артикуляційного праксису й системи слухоартикуляційної інтеграції, що сприяє підлаштуванню артикуляційних механізмів для досягнення оптимального звукового ефекту. Виключення становлять лише тяжкі аномалії, наприклад, дуже вкорочена (практично відсутня) під'язикова вуздечка, що робить кінчик язика майже нерухливим.

Отже, в основі порушень звуковимови у дітей можуть лежати різні механізми, які обумовлюють специфічну симптоматику мовленнєвого дизонтогенезу, а також визначають стратегію корекційно-розвивальної роботи з їх подолання.

Спеціалізація: **Дитяча психологія**

Дитяча практична психологія

к.психол.н., доц. О.В. Казаннікова

Пояснювальна записка до курсу

Ідеї гуманістичної спрямованості освітнього процесу, які активно відроджуються на сучасному етапі розвитку суспільства, стверджують пріоритет цінності кожної людини, її індивідуальності, унікальності і самоцінності. Розуміння унікальності, самоцінності дитинства, його непересічного значення для наступного розвитку, розуміння дитини як цінності обумовлює необхідність створення умов для цілісного гармонійного розвитку дитини в освітньому просторі. В контексті реалізації цього ... актуальним є підготовка спеціалістів, здатних до орієнтації освітнього процесу на реальну особистість дитини, на розуміння особливостей її світовідчуття та індивідуальних характеристик розвитку.

Курс «Дитяча практична психологія» покликаний надати майбутнім спеціалістам знання про факти і закономірності психічного розвитку в дитинстві, уміння здійснювати психологічний супровід дитини в різних умовах соціалізації. Розв'язання теоретичних завдань дитячої практичної психології розширює можливості практичного впровадження знань, що є умовою ефективної підготовки фахівця.

Програма курсу дитяча практична психологія розроблена на основі структурно-логічного аналізу змісту дисциплін психологічного циклу спеціалізації «Дитяча психологія».

Мета курсу:

- сформувати у студентів знання про особливості психічного розвитку в дитинстві, здатність до цілісного сприйняття дитини і аналітичного підходу до неї.

Завдання :

Теоретичні:

- розкрити психологічний зміст ранніх етапів онтогенезу;
- охарактеризувати вікову динаміку психічних процесів і особистісних особливостей в період дитинства з урахуванням впливу культурно-історичних, етнічних та соціально-економічних умов;

- розкрити теоретичні та методологічні основи психологічного супроводу як стратегії оптимізації розвитку дитини

Пізнавальні:

- ознайомити студентів із факторами, механізмами, закономірностями психічного розвитку;

- охарактеризувати загальні та специфічні особливості психічного розвитку в дитинстві;
- сформувати уявлення про сутність та критерії психічного здоров'я дитини;

Практичні:

- сформувати вміння встановлювати та аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між факторами, умовами та змістом психічного розвитку дитини;

- опанувати методи діагностики та оптимізації перебігу, змісту й умов психічного розвитку дитини.

- ознайомити студентів із специфікою організації і засобами реалізації психологічного супроводу дітей

Очікувані результати навчання: готовність студентів-майбутніх фахівців з вищою освітою до творчого використання психолого-педагогічних знань для вирішення конкретних завдань професійної та майбутньої науково-педагогічної діяльності, мобілізувати знання та вміння для вирішення конкретних професійних проблем.

Література:

Основна література:

1. Алексеева Е.Е. Психологические проблемы детей дошкольного возраста / Е.Е. Алексеева. – СПб.: Речь, 2007. – 224с.
2. Готовність дитини до навчання / Упоряд. С.Максименко, К. Максименко, О. Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 112с.
3. Детская практическая психология: учебник / Под ред. Т.Д. Марцинковской. – М.: Гардарики, 2005. – 255с.
4. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія: Навч. Посібник / Т.В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 392с.
5. Кайл Р. Детская психология: Тайны психики ребенка (Психологическая энциклопедия) / Р. Кайл. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 416с.
6. Кулачківська С.Є. Я – дошкільник (вікові та індивідуальні аспекти психічного розвитку) / С.Є. Кулачківська, С.О. Ладивір. – К.: Нора-прінт, 1996. – 108с.
7. Павелків Р.В. Дитяча психологія: Навч. Посібник / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2008. – 432с.

Допоміжна література:

1. Марінушкіна О.Є. Порадник практичного психолога / О.Є. Марінушкіна. – Х.: Основа, 2007. – 236с.
2. Марінушкіна О.Є. Корекційні програми на допомогу практичному психологу ДНЗ / О.Є. Марінушкіна. – Х.: Основа, 2008. – 204с.
3. Маценко В.Ф. Індивідуальний розвиток дитини / В.Ф. Маценко. – К.: Главник, 2007. – 128с.
4. Практична психологія. Старший дошкільний вік / Упоряд. О.А. Атемасова. – Х.: Ранок, 2012. – 176с.
5. Шаграева О.А. Детская психология: Теоретический и практический курс: Учеб. Пособие О.А. Шаграева. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 368с.
6. Шипицина Л.М. Комплексное сопровождение детей дошкольного возраста Л.М. Шипицина, А.А. Хилько, Ю.С. Галлямова. – СПб.: Речь, 2003. – 240с.

Інформаційні ресурси:

<http://www.edu.yar.ru/russuan/psih> – каталог психодіагностичних методик та професійної літератури.

Аналіз методів дослідження вікової психології - http://master.vpu25.ucoz.ua/news/analiz_metodiv_doslidzhennja_vikovoji_psihologii/2013-03-24-266.

План-схема побудови відповіді

1. Визначення ролі місця означеного питання в структурі курсу «Дитяча практична психологія».
2. Розкриття змісту основних понять, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Розкриття історії питання (за необхідності).
4. Стислий підсумок.

Зразок орієнтованої відповіді

Питання: *Характеристика чинників та критеріїв психічного здоров'я дитини.*

В аспекті аналізу проблем дитинства використовують поняття «психічне здоров'я». Психічне здоров'я розглядають як сукупність якостей і функціональних здібностей, які дозволяють індивіду адаптуватися до середовища. Психічне здоров'я співвідноситься з переживанням психологічного комфорту і психологічного дискомфорту. Психологічний дискомфорт виникає в результаті фрустрації потреб дитини, що зумовлює депривацію. Психологічний комфорт означає для індивіда зручність, приємність його перебування й життєдіяльності в соціальній групі. Психічне здоров'я – це характер і ступінь включеності індивіда в біологічні і соціальні системи.

Психічне здоров'я характеризується здатністю дитини успішно регулювати свою поведінку й діяльність відповідно до загально прийнятих норм і правил, активно розвиватися як особистість. З одного боку психічне здоров'я є умовою адекватного виконання людиною своїх вікових, соціальних і культурних ролей, з іншого боку, забезпечує людині можливість безперервного розвитку протягом всього життя.

Залежно від адаптації дитини виділяють три рівні психічного здоров'я:

1. креативний (високий);
2. адаптивний (середній);
3. дезадаптивний (низький).

До основних показників сформованості психічного здоров'я у дітей дошкільного віку належать:

- швидка адаптація до умов освітнього закладу;
- сформованість провідної діяльності;
- високий рівень комунікативних навичок;
- позитивна мотивація до соціальної поведінки;
- відсутність відхилень у поведінці.

Компетентною щодо психічного здоров'я можна вважати дитину, яка:

- прагне активно пізнавати світ;
- виявляє готовність до розв'язання проблемних ситуацій;
- здійснює адекватні віку розумові дії;
- вміє відрізнити головне від другорядного;
- є уважною і допитливою;
- розрізняє і адекватно проявляє емоції.

Кожний віковий період має свої норми психічного здоров'я. У дитинстві нормою психічного здоров'я дитини є її активний розвиток як особистості.

Психічне здоров'я особистості визначають за такими критеріями:

1. Ставлення дитини до себе.
2. Ставлення дитини до інших дітей.
3. Здатність адаптуватися до вимог життя.

Негативними чинниками психічного здоров'я є психотравмувальні соціально-психологічні ситуації деформованих взаємин у системі «близький дорослий – дитина», які виникають в ситуації дефіциту спілкування з дорослими або/та від їхнього ворожого ставлення, а також у дітей, які зростають в умовах сімейних негараздів. Названі чинники підсилюються проблемами, які існують в дошкільній освіті.

Найчастіше виокремлюють характеристики психічного здоров'я в дитинстві залежно від їх прояву:

1. Психічних процесів:
 - адекватність психічного відображення;
 - адекватність сприймання дитиною самої себе;
 - здатність до концентрації уваги на предметі;
 - здатність до опрацювання інформації відповідно віку;
 - критичність мислення;
 - креативність.
2. Психічних станів:
 - емоційна стійкість;

- зрілість почуттів (відповідно віку);
- стримування негативних емоцій;
- природний прояв почуттів;
- здатність радіти;
- звичне (оптимальне) самопочуття.

3. Властивостей особистості:

- впевненість у собі;
- самоповага, незалежність;
- оптимізм;
- енергійність;
- адекватна самооцінка й рівень домагань.

Суттєве порушення психічного здоров'я дитини часто є наслідком депривації, яку визначають як психічний стан, під час якого дитина не має можливості задовольняти базові потреби.

Отже, психічно здорова дитина характеризується гармонійністю розвитку, адаптивністю в соціумі, тому важливим є дотримання науково обґрунтованих психогігієнічних норм організації виховання дітей, створення адекватного соціального середовища.

РОЗДІЛ 2
ПИТАННЯ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ
І БЛОК-МОДУЛЬ
ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Педагогіка вищої школи - 1.1. – 1.15

- 1.1. Предмет, завдання, основні категорії педагогіки вищої школи. Вища школа як педагогічна система.
- 1.2. Характеристика системи вищої освіти в Україні. Характеристика основних типів вищих навчальних закладів в Україні.
- 1.3. Шляхи інтеграції України у світовий освітній простір.
- 1.4. Законодавчі та нормативні акти про вищу освіту в Україні. Основні положення Закону України «Про вищу освіту».
- 1.5. Основні шляхи реформування вищої освіти в Україні.
- 1.6. Напрями вдосконалення вищої освіти і Болонський процес.
- 1.7. Загальна характеристика ступеневої освіти в Україні.
- 1.8. Наукові засади управління вищим навчальним закладом.
- 1.9. Методологія педагогічного дослідження.
- 1.10. Етапи та методи педагогічного дослідження.
- 1.11. Особливості педагогічного процесу у вищій школі.
- 1.12. Принципи, форми й методи викладання у вищій школі.
- 1.13. Науково-дослідна робота студентів та її роль у становленні майбутніх фахівців.
- 1.14. Сучасні технології навчання у вищому навчальному закладі.
- 1.15. Сутність процесу виховання у вищій школі. Основні напрями виховання студентської молоді.

Психологія вищої школи - 1.16. – 1.30

- 1.16. Предмет, завдання і функції психології вищої освіти.
- 1.17. Психологічна характеристика студентського віку як особливого періоду розвитку людини.
- 1.18. Студентство як особливе соціально-психологічне явище. Суперечності та кризи студентського віку.
- 1.19. Адаптація студентів до навчання у вищому навчальному закладі.
- 1.20. Навчально-професійна діяльність. Професіоналізація особистості студента як новоутворення віку.
- 1.21. Показники успішності студентів у навчально-професійній діяльності. Причини неуспішності студентів та шляхи їх усунення.
- 1.22. Роль самоосвіти та самовиховання у професійному становленні студента.
- 1.23. Фахова компетентність як показник психологічної готовності студента до професійної діяльності.
- 1.24. Психологічні особливості студентської групи. Розвиток студентської групи, стадії формування студентського колективу.
- 1.25. Психологічні особливості студентського самоврядування.
- 1.26. Сучасні вимоги до особистості фахівця з вищою освітою і проблема виховання студентської молоді.
- 1.27. Характеристика педагогічного спілкування як форми педагогічної взаємодії. Культура професійно-педагогічного спілкування.
- 1.28. Психологія особистості викладача вищої школи. Психолого-педагогічна модель викладача вищого навчального закладу.
- 1.29. Педагогічний професіоналізм особистості та діяльності викладача.
- 1.30. Педагогічні здібності та педагогічна майстерність викладача вищої школи.

Актуальні проблеми дошкільної освіти - 1.31. – 1.40

- 1.31. Мета й завдання курсу «Актуальні проблеми дошкільної освіти».
- 1.32. Реалізація принципу варіативності в освітньому просторі.

- 1.33. Зміст поняття «трансформація освіти».
- 1.34. Трансформаційні тенденції в освіті.
- 1.35. Особливості вирішення дошкільних освітянських проблем.
- 1.36. Структурування історичного матеріалу педагогічної діяльності (передова, інноваційна) шляхом його класифікації.
- 1.37. Актуальні проблеми дошкільної освіти: дослідження у галузі дошкілля.
- 1.38. Педагогічна інноватика у структурі наукового знання.
- 1.39. Інноваційна діяльність педагога.
- 1.40. Системні інноваційні й ретроінноваційні педагогічні технології.

Управління в системі дошкільної освіти - 1.41. – 1.50

- 1.41. Принципи освіти в Україні. Основні державні документи, що регламентують діяльність ДНЗ.
- 1.42. Державні органи управління в системі дошкільної освіти.
- 1.43. Історичний аспект управління розвитком дошкільної освіти в Україні.
- 1.44. Державні документи та підзаконні акти про здійснення контролю в дошкільному навчальному закладі.
- 1.45. Нормативно-правова база атестації педагогічних працівників ДНЗ.
- 1.46. Річний план освітньо-виховної роботи ДНЗ (аналіз роботи за минулий рік, завдання на новий рік та оздоровчий період, методична робота з кадрами, організаційно-педагогічна робота, вивчення стану життєдіяльності дітей, робота методичного кабінету).
- 1.47. Види, методи контролю в ДНЗ.
- 1.48. Закономірності та принципи інноваційного розвитку ДНЗ.
- 1.49. Документація з організації діяльності навчального закладу
- 1.50. Штатний розпис ДНЗ: основні терміни та поняття.

II БЛОК-МОДУЛЬ
МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ У ВНЗ

Методика викладання дошкільної педагогіки у ВНЗ – 2.1. – 2.18

- 2.1. Характеристика ступеневої підготовки фахівців із дошкільної освіти.
- 2.2. Концептуальні підходи до підготовки майбутніх вихователів ДНЗ.
- 2.3. Підготовка фахівців дошкільного профілю вищої кваліфікації в історії освіти. Вищі жіночі фребелівські курси. Київський жіночий педагогічний інститут Фребелівського товариства.
- 2.4. Особистісно зорієнтоване навчання студентів вищого навчального закладу.
- 2.5. Основні функції професійної діяльності викладача із дошкільної педагогіки у системі вищого навчального закладу.
- 2.6. Структура навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна». Робоча програма і навчально-методичний комплекс дисципліни «Педагогіка дошкільна».
- 2.7. Методичні матеріали з дисципліни «Педагогіка дошкільна», підручники і посібники, їх загальна характеристика.
- 2.8. Роль і значення лекції у процесі вивчення дошкільної педагогіки. Написання конспекту лекції з дошкільної педагогіки, особливості відбору і викладання матеріалу.
- 2.9. Місце і значення постановки проблемних запитань у ході викладання лекцій із дошкільної педагогіки.
- 2.10. Використання наочності у процесі викладання дошкільної педагогіки.
- 2.11. Особливості підготовки та проведення практичних занять з дошкільної педагогіки.
- 2.12. Сутність використання інтерактивних прийомів на практичних заняттях із дошкільної педагогіки.
- 2.13. Форми організації самостійної роботи під час вивчення «Педагогіки дошкільної».
- 2.14. Види і особливості проведення педагогічних практик у ДНЗ студентів спеціальності «Дошкільна освіта».
- 2.15. Керівництво студентськими науковими роботами з дошкільної педагогіки.
- 2.16. Самоаналіз та самовдосконалення професійної діяльності викладача дошкільної педагогіки.
- 2.17. Особливості навчання дорослих. Зорієнтованість на конкретні задачі майбутнього життя чи діяльності.
- 2.18. Зміст і організація науково-дослідної роботи студентів з дисципліни «Педагогіка дошкільна»

Методика викладання історії дошкільної педагогіки у ВНЗ – 2.19. – 2.35

- 2.19. Професійна підготовка як педагогічна проблема.
- 2.20. Поняття компетентності і компетенції. Класифікація компетентностей.
- 2.21. Компоненти організації діяльності студентів (мета і зміст підготовки).
- 2.22. Складові організації процесу професійної підготовки: навчально-пізнавальна діяльність; науково-дослідницька діяльність; навчально-практична діяльність.
- 2.23. Порівняльний аналіз традиційної та інноваційної форм навчання.
- 2.24. Основи побудови змісту курсу «Історія дошкільної педагогіки».
- 2.25. Прийоми і підходи до вивчення курсу «Історія дошкільної педагогіки» - парадигмальний аспект.
- 2.26. Інформаційно-комунікаційне забезпечення курсу «Історія дошкільної педагогіки». Реалізація груп вимог: загальних, специфічних, контролю якості та спеціальних.
- 2.27. Інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище при викладанні курсу «Історія дошкільної педагогіки», його активні складові.
- 2.28. Структура інформаційно-комунікаційного забезпечення курсу історії дошкільної педагогіки.
- 2.29. Специфіка проведення лекційних занять з курсу «Історія дошкільної педагогіки» (на прикладі однієї з тем).
- 2.30. Специфіка проведення семінарських занять з курсу «Історія дошкільної педагогіки» (на прикладі однієї з тем).

- 2.31. Особливості роботи з першоджерелами на заняттях з курсу «Історія дошкільної педагогіки». Навести приклад.
- 2.32. Використання мультимедійного курсу з історії дошкільної педагогіки при викладанні лекцій (на прикладі однієї з тем).
- 2.33. Використання мультимедійного курсу з історії дошкільної педагогіки при проведенні семінарських занять (на прикладі однієї з тем).
- 2.34. Використання Web-мультимедіа енциклопедії з історії дошкільної педагогіки при організації та проведенні самостійної роботи.
- 2.35. Проектна діяльність в курсі «Історія дошкільної педагогіки».

Методика навчання дитячої психології у ВНЗ – 2.36. – 2.50

- 2.36. Методика навчання дитячої психології як навчальна дисципліна.
- 2.37. Статус дитячої психології в системі педагогічної освіти.
- 2.38. Мета і завдання курсу методика навчання дитячої психології .
- 2.39. Нормативно-правове забезпечення психологічної освіти.
- 2.40. Методичні аспекти проблеми виділення предметної галузі дитячої психології.
- 2.41. Методичні аспекти презентації психологічного знання.
- 2.42. Проблема систематизації базових категорій дитячої психології.
- 2.43. Мета і завдання навчання дитячої психології.
- 2.44. Таксономія навчальних задач при вивченні дитячої психології.
- 2.45. Організація навчання та види навчальних занять з дитячої психології.
- 2.46. Лекція з дитячої психології. Вимоги до підготовки і проведення.
- 2.47. Семінарські та практичні завдання з дитячої психології, вимоги до них.
- 2.48. Організація перевірки й оцінювання знань при навчанні дитячої психології.
- 2.49. Технологія розробки навчального курсу з дитячої психології.
- 2.50. Професійна підготовка та психологічна характеристика викладача дитячої психології.

III БЛОК-МОДУЛЬ
МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ВНЗ

Методика викладання навчальної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика» у ВНЗ – 3.1. – 3.10

- 3.1. Методологічні орієнтири розвитку української дошкільної лінгводидактики.
- 3.2. Наукові підходи до вивчення стану сучасної української дошкільної лінгводидактики.
- 3.3. Наукові підходи до періодизації розвитку української дошкільної лінгводидактики.
- 3.4. Еволюція теорії обґрунтування змісту навчання дошкільників української мови в лінгводидактиці України.
- 3.5. Теорія керування процесом навчання мови й перспективи її подальшого розвитку в структурі української дошкільної лінгводидактики
- 3.6. Формування методичного аспекту теорії української дошкільної лінгводидактики.
- 3.7. Становлення і перспективи розвитку теорії викладання основ української дошкільної лінгводидактики як науки.
- 3.8. Понятійна система української дошкільної лінгводидактики.
- 3.9. Стан процесу отримання наукового знання в українській дошкільній лінгводидактиці.
- 3.10. Науковий потенціал української дошкільної лінгводидактики як провідна умова функціонування наукової галузі.

Методика викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень» у ВНЗ – 3.11.- 3.20

- 3.11. Мета і завдання курсу «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень».
- 3.12. Сучасний стан проблеми теорії і методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку перспективи вдосконалення методики.
- 3.13. Місце і значення наочного матеріалу в викладанні курсу «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень».
- 3.14. Психолого-педагогічні особливості наступності дитячого садка і школи у навчанні математики.
- 3.15. Реалізація функцій викладання курсу «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень».
- 3.16. Зміст теоретичних основ курсу «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку».
- 3.17. Зміст методологічних основ курсу «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень».
- 3.18. Психолого-педагогічні аспекти проведення лекції з курсу «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень».
- 3.19. Особливості організації практичних, лабораторних й індивідуальних заняття з курсу «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень».
- 3.20. Використання матеріалізованих засобів наочності у викладанні курсу «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень».

Методика викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання та валеологічна освіта» у ВНЗ – 3.21. – 3.30

- 3.21. Структура навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання та валеологічна освіта».
- 3.22. Завдання фізичного виховання дошкільників в державних освітніх програмах.
- 3.23. Специфіка проведення лекцій з фізичного виховання дошкільників. Навести приклад.
- 3.24. Організація самостійної роботи з фізичного виховання дошкільників. Навести приклад.
- 3.25. Методика проведення практичних занять з фізичного виховання дошкільників. Навести приклад.
- 3.26. Підготовка мультимедійних презентацій для проведення лекцій з фізичного виховання дошкільників. Навести приклад.
- 3.27. Використання наочності для вивчення методик фізичного виховання дошкільників.
- 3.28. Особливості дослідницької роботи студентів в опануванні методики фізичного виховання

дошкільників.

- 3.29. Проведення наукових досліджень у галузі фізичного виховання дітей дошкільного віку.
- 3.30. Виконання завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку в процесі педагогічних практик на базі дошкільних закладів.

Методика викладання навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальної діяльності дітей» у ВНЗ – 3.31. – 3.40

- 3.31. Сенсомоторний розвиток як чинник та передумова образотворчості в період дошкілля.
- 3.32. Види образотворчої діяльності та їхній взаємозв'язок.
- 3.33. Організація особистісно-розвивального середовища для образотворчої діяльності.
- 3.34. Форми організації образотворчої діяльності.
- 3.35. Методи і прийоми педагогічного супроводження образотворчої діяльності дітей.
- 3.36. Методика і педагогічні технології розвитку особистості дитини в процесі образотворчої діяльності.
- 3.37. Альтернативні підходи до планування образотворчої діяльності.
- 3.38. Перспективність і наступність в організації образотворчої діяльності в дошкільному навчальному закладі та школі.
- 3.39. Спільна робота дошкільного навчального закладу та сім'ї з питань розвитку дитини засобами образотворчого мистецтва.
- 3.40. Інноваційно-пошукова робота педагогів у галузі методики образотворчої діяльності.

Методика викладання навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» у ВНЗ – 3.41. -3.50

- 3.41. Мета і завдання курсу «Основи природознавства з методикою».
- 3.42. Особливості екологічного виховання в країнах Західної Європи та Україні.
- 3.43. Використання педагогічних технологій у процесі викладання курсу «Основи природознавства з методикою».
- 3.44. Використання інформаційних технологій у процесі викладання курсу «Основи природознавства з методикою».
- 3.45. Принципи екологічної освіти та виховання. Формування природознавчої компетентності.
- 3.46. Місце і значення наочного матеріалу в процесі викладання курсу «Основи природознавства з методикою».
- 3.47. Особливості розробки конспектів лекцій; презентаційного матеріалу з курсу «Основи природознавства з методикою»
- 3.48. Вимоги до організації предметно-розвивального середовища дошкільного закладу.
- 3.49. Характеристика основних форми самостійної роботи у процесі викладання курсу «Основи природознавства з методикою».
- 3.50. Характеристика методів і прийомів викладання у процесі викладання курсу «Основи природознавства з методикою».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ АТЕСТАЦІЇ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯМИ

Англійська мова

Англійська мова з методикою навчання в дошкільних закладах - 4.1. – 4.50

- 4.1. Зміст мета і завдання дошкільного навчання англійської мови.
- 4.2. Психолого-педагогічні та лінгводидактичні засади дошкільного навчання іноземних мов.
- 4.3. Загальні принципи навчання іноземних мов. Умови успішного навчання.
- 4.4. Навчальні програми дошкільного навчання англійської мови
- 4.5. Види занять з англійської мови в ДНЗ
- 4.6. Методичні позиції щодо віку дитини, з якого слід починати навчання англійської мови.
- 4.7. Методи дошкільного навчання англійської мови.
- 4.8. Основні форми навчання дошкільників англійської мови у ДНЗ та родинному оточенні.
- 4.9. Явище білінгвізму та його значення для дошкільного навчання англійської мови.
- 4.10. Організоване заняття з англійської мови в ДНЗ. Вимоги до сучасного заняття з іноземних мов.
- 4.11. Засоби навчання дошкільників англійської мови. Вимоги до англійського мовлення викладача.
- 4.12. Дитина дошкільного віку як суб'єкт навчання, виховання, освіти і розвитку засобами іноземної мови.
- 4.13. Планування навчального процесу в дошкільному навчальному закладі.
- 4.14. Робота із зразками мовлення на заняттях з англійської мови у ДНЗ
- 4.15. Специфіка контролю успішності у ранньому навчанні англійської мови.
- 4.16. Характеристика поняття «аудіювання» у навчанні англійської мови в ДНЗ
- 4.17. Специфіка фонетичної роботи у різних вікових групах.
- 4.18. Методика навчання дітей англійської звуковимови.
- 4.19. Методика лексичної роботи в дитячому садку. Завдання та зміст лексичної роботи з дошкільниками.
- 4.20. Тематичний принцип засвоєння лексики дошкільниками . Прийоми введення та закріплення нових слів і речень . Етапи лексичної роботи з дітьми.
- 4.21. Закономірності засвоєння дітьми дошкільного віку граматичних значень іноземної мови. Методика формування англомовних граматичних навичок і вмій.
- 4.22. Робота над формуванням граматичних навичок дитини під час навчання іноземної мови. Принципи добору і презентації граматичного матеріалу. Прийоми ведення нових граматичних форм і конструкцій.
- 4.23. Особливості сприймання на слух та розуміння англійського мовлення дошкільниками. Робота з формування навичок сприймання англійського мовлення на слух.
- 4.24. Розвиток у дошкільників навичок іншомовного говоріння.
- 4.25. Діалогічне і монологічне мовлення. Завдання і зміст розвитку англійського діалогічного мовлення у дошкільників.
- 4.26. Causes of evolution of the English Language. The connection between the history of the English People and the history of English language
- 4.27. German languages - old and new. The expansion of English in the USA and other countries
- 4.28. Chronological division in the history of English. The Anglo-Saxon, Scandinavian invasion of Great Britain and the Norman conquest.
- 4.29. The evolution of the phonetics, its vowel and consonants system. The role of word-accent in the simplification of word structure. Changes in unstressed vowels. The reverse tendencies, the long and short vowels in Old English undwent.
- 4.30. The evolution of the nominal parts of speech in old, middle and new English periods. The changes of the grammatical type of the language. The tendency of simplification.
- 4.31. Analytical tendencies in the development of the verb. Grows of the new grammatical categories and new forms within the existing grammatical categories. The sources of the development of the analytical forms.
- 4.32. Development of the English vocabulary from Old English to Modern English, Analytical tendencies in its development.
- 4.33. The Morphological Structure of a Word. The Morpheme. Types of Morphemes. Free and bound forms. Monomorphic and polymorphic words. Classification of affixes. Hybrids.
- 4.34. The cases of word-formation in English. Conversion. Compounding. Clipping. Blending.
- 4.35. General principles of compounding. Specific features of English compounds. Derivation Compounds.

- 4.36. Phraseological units & their characteristic features. Classification of phraseological units.
- 4.37. Semantic groups of words. Synonyms. Types of synonyms. Ideographic, stylistic, total, contextual synonyms. Sources of synonymy.
- 4.38. Semantic groups of words. Antonyms & their morphological structure. Absolute or root antonyms & derivational antonyms. Homonyms & their classification.
- 4.39. Foreign element in the English vocabulary. The Scandinavian, the Classical, the French element. Assimilation of borrowing. Types of assimilation.
- 4.40. Articulatory and physiological classification of English vowels. Differences in the articulation bases of the English and Russian vowels. Possible mistakes. Peculiarities of pronunciation.
- 4.41. Articulatory and physiological classification of English consonants. Differences in articulation bases of the English, Russian consonants. Peculiarities of pronunciation.
- 4.42. Modification of phonemes in connected speech. Articulatory transitions of vowels and consonants. Cases of assimilation.
- 4.43. Structure and function of intonation. Stylistic use of intonation. Intonational styles.
- 4.44. Noun as the central nominative lexemic unit of language.
- 4.45. The verb meaning, structure, lexico-grammatical and aspective subclasses, the syntactic valency.
- 4.46. The functional parts of speech.
- 4.47. Tense - aspect system in English. Different points of view.
- 4.48. The grammatical category of voice in English.
- 4.49. The grammatical category of mood. Different points of view.
- 4.50. Non-finite verbs. The ing-form problem.

Логопедія

Логопедія з історією логопедії - 5.1. – 5.50

- 5.1. Етіопатогенез відхилень у мовленнєвому розвитку дітей.
- 5.2. Сучасні підходи до класифікації порушень мовлення у дітей. Загальна характеристика форм.
- 5.3. Дислалія. Класифікація дислалії. Загальна характеристика форм.
- 5.4. Етапи опанування звуковимовною стороною мовлення в онтогенезі.
- 5.5. Рівні організації артикуляційного праксису за О.Корнєвим. Симптоми несформованості артикуляційного праксису на кожному рівні.
- 5.6. Механізми порушення звукової сторони мовлення у дітей.
- 5.7. Методика подолання порушень звуковимови у дітей із дислалією.
- 5.8. Психолого-педагогічна характеристика дітей із ФФНМ.
- 5.9. Особливості розвитку фонематичних процесів у дітей із ФФНМ.
- 5.10. Методика логопедичного обстеження дітей із ФФНМ (мета, провідні завдання, принципи, етапи, зміст).
- 5.11. Особливості організації корекційно-розвивальної роботи з дітьми із ФФНМ в умовах спеціальної логопедичної групи.
- 5.12. Класифікація ринолалії. Етіологія та патогенез виникнення різних форм ринолалії.
- 5.13. Психолого-педагогічна характеристика дітей із уродженою відкритою ринолалією.
- 5.14. Система логопедичної роботи при вродженій відкритій ринолалії (за І.Єрмаковою).
- 5.15. Методика логопедичного обстеження дітей із ринолалією (мета, провідні завдання, принципи, етапи, зміст).
- 5.16. Етіологія, патогенез та синдромокомплекс дизартрії.
- 5.17. Класифікація дизартрії. Загальна характеристика форм.
- 5.18. Комплексний підхід до подолання дизартрії у дітей.
- 5.19. Диференціація функціональної дислалії від стертої дизартрії.
- 5.20. Етіологія та патогенез алалії. Класифікація форм.
- 5.21. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей із моторною алалією.
- 5.22. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей із сенсорною алалією.
- 5.23. Клінічна класифікація ЗНМ.
- 5.24. Рівні ЗНМ за Р.Є.Левіною. Загальна характеристика.
- 5.25. Клініко-психологічні прояви ЗНМ у дітей різних груп.
- 5.26. Механізми порушення лексико-граматичної та прагматичної сторони мовлення.
- 5.27. Лінгвопатологічні симптоми ЗНМ. Загальна характеристика.
- 5.28. Симптоми порушення звукових характеристик мовлення (симптоми порушення експресивного

- рівня; симптоми порушення імпресивного рівня).
- 5.29. Симптоми лексико-граматичних порушень (симптоми порушення граматичного оформлення висловлювання; симптоми порушення синтаксичного оформлення висловлювання; експресивний та імпресивний дисграматизми).
 - 5.30. Психолого-педагогічний підхід до характеристики дітей із ЗНМ. Загальна характеристика.
 - 5.31. Методичні засади діагностики стану оволодіння мовленнєвою функцією дітьми із ЗНМ (мета, завдання, принципи, форми, методи, прийоми, вимоги до вибору мовленнєвого матеріалу, етапи).
 - 5.32. Профілактика недорозвинення мовленнєвої функції у дітей раннього віку із затримкою мовленнєвого розвитку.
 - 5.33. Методичні засади організації корекційно-розвивальної роботи в спеціальній групі для дітей із ЗНМ.
 - 5.34. Етапи логопедичної роботи з дітьми із ЗНМ в умовах спеціальної групи. Загальна характеристика.
 - 5.35. Афазія: етіологія та патогенез.
 - 5.36. Класифікація афазії.
 - 5.37. Методичні засади відновлення мовленнєвої функції при різних формах афазії.
 - 5.38. Етіологія, патогенез та симптоматика (клініко-психопатологічна і психолого-педагогічна) дислексії.
 - 5.39. Класифікація дислексії. Критерії виділення форм дислексії, загальна характеристика форм.
 - 5.40. Методика логопедичної роботи при дислексії.
 - 5.41. Симптоматика дисграфії (типологія та механізми). Загальна характеристика.
 - 5.42. Класифікація дисграфії. Критерії виділення форм. Загальна характеристика форм дисграфії.
 - 5.43. Методика логопедичного обстеження дітей із порушеннями читання і письма (мета, провідні завдання, принципи, етапи, зміст).
 - 5.44. Профілактика порушень писемного мовлення у дітей дошкільного віку.
 - 5.45. Етіологія, патогенез та симптоматика заїкання.
 - 5.46. Класифікація заїкання. Загальна характеристика форм.
 - 5.47. Психолого-педагогічна характеристика дітей із невротичною формою заїкання.
 - 5.48. Психолого-педагогічна характеристика дітей із неврозоподібною формою заїкання.
 - 5.49. Методика логопедичного обстеження дітей із заїканням (мета, провідні завдання, принципи, етапи, зміст).
 - 5.50. Комплексні системи подолання заїкання у дітей (Н. Власова, Є. Рау, Н.Чевелєва, С.Миронова, А.Ястребова, В.Селівьорстов).

Дитяча психологія

Дитяча практична психологія - 6.1. – 6.50

- 6.1. Сучасні концепції розвитку психіки дитини.
- 6.2. Методологічні основи дитячої практичної психології.
- 6.3. Сутність і специфіка психічного розвитку.
- 6.4. Рушійні сили психічного розвитку.
- 6.5. Закономірності психічного розвитку.
- 6.6. Фактори та умови психічного розвитку в дитинстві.
- 6.7. Діяльність як детермінанта психічного розвитку дитини.
- 6.8. Роль навчання і виховання у психічному розвитку дитини.
- 6.9. Сензитивні періоди у розвитку психіки дитини.
- 6.10. Показники і порушення психічного розвитку.
- 6.11. Характеристика чинників та критеріїв психічного здоров'я дитини.
- 6.12. Індивідуальні особливості психічного розвитку.
- 6.13. Особливості психічного розвитку дитини в різних умовах соціалізації.
- 6.14. Психічна депривація та її вплив на розвиток дитини.
- 6.15. Психологічна служба в системі освіти.
- 6.16. Психологічний супровід як технологія оптимізації процесу розвитку особистості дитини.
- 6.17. Принципи і засоби реалізації психологічного супроводу
- 6.18. Моделі та етапи психологічного супроводу.
- 6.19. Змістова характеристика психологічного супроводу дитини в умовах дошкільного закладу.

- 6.20. Нормативна база психологічного супроводу.
- 6.21. Психодіагностика як фундамент супроводу розвитку дитини.
- 6.22. Загальні підходи до діагностики психічного розвитку дитини.
- 6.23. Специфіка психодіагностики дітей.
- 6.24. Характеристика психодіагностичного інструментарію.
- 6.25. Корекційно-розвивальна діяльність в структурі психологічного супроводу.
- 6.26. Методичне забезпечення та організація заходів корекційно-розвивальної роботи.
- 6.27. Основні закономірності розвитку дитини першого року життя.
- 6.28. Психологічний супровід дитини у період немовляти.
- 6.29. Специфіка психічного розвитку дитини в ранньому віці.
- 6.30. Психологічний супровід дитини в період адаптації до дошкільного закладу.
- 6.31. Характеристика типових психологічних проблем дітей раннього віку.
- 6.32. Психологічний супровід дітей раннього віку.
- 6.33. Особливості психодіагностики дітей раннього віку.
- 6.34. Загальна характеристика психічного розвитку в дошкільному віці.
- 6.35. Типові психологічні проблеми та причини їх виникнення у дітей дошкільного віку.
- 6.36. Психологічний супровід нормативної дитини.
- 6.37. Психолого-педагогічні умови оптимальної взаємодії дорослого з дитиною в умовах психологічного супроводу.
- 6.38. Психологічна підтримка обдарованої дитини.
- 6.39. Психологічний супровід підготовки дитини до школи.
- 6.40. Загальна характеристика дітей «групи ризику».
- 6.41. Психологічний супровід агресивної дитини.
- 6.42. Психологічний супровід тривожної дитини.
- 6.43. Особливості розвитку та психологічна допомога дітям із алкогольозалежної родини.
- 6.44. Психологічний супровід гіперактивної дитини.
- 6.45. Загальна характеристика психологічного супроводу дітей з порушенням онтогенезу.
- 6.46. Психологічна підтримка дітей з психогенними розладами.
- 6.47. Стратегія психологічної допомоги дітям із розладами аутичного спектру.
- 6.48. Основи психологічної допомоги при дитячій шизофренії.
- 6.49. Профілактичні заходи та психологічний супровід дітей з епілепсією.
- 6.50. Робота з родиною в аспекті психологічного супроводу.